

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Rozvíjení hudebního nadání předškolních dětí

Cultivation of musical talent of preschool children

bakalářská práce

Vypracovala:

Ilona Vaňková

Vedoucí bakalářské práce:

PaedDr. Alena Váchová

České Budějovice 2009

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci **Rozvíjení hudebního nadání předškolních dětí** vypracovala samostatně, za použití pouze těch pramenů, které cituji a uvádím v použité literatuře.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě pedagogickou fakultou, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách

Ilona Vaňková

V Českých Budějovicích dne 20. 2. 2009

Anotace:

Má bakalářská práce „Rozvíjení hudebního nadání předškolních dětí“ se zabývá podmínkami pro rozvíjení hudebního nadání ve školských institucích pro předškolní vzdělávání. Jejím cílem je zjistit podmínky a navrhnout doporučení pro podporu těchto dětí.

V teoretické části se zabývám problematikou nadání v předškolním věku, projevy hudebního nadání, charakteristikou osobnosti dítěte s těmito projevy a jeho podpora.

Součástí práce je výzkum podmínek pro podporu hudebního nadání v MŠ a ZUŠ, zahrnuje pozorování v příslušných institucích a vyhodnocení dotazníků.

Praktická část práce obsahuje program pro rozvíjení nadání předškolních dětí.

Anotation:

My bachelor's work called „Cultivation of musical talent of preschool children“ concerns the conditions for development of children's musical talent in school institutions aimed at pre-school education. Aim of this work is to find out these conditions and suggest the recommendation to support these children.

In the theoretical part of this work I try to deal with the issues of talent of pre-school-aged children, manifestation of musical talent, characteristics of the personality of a child demonstrating the musical talent, and issue of possibilities of support of such child.

The work contains the research of conditions supporting the musical talent in nursery schools and musical schools, and also the results of contemplation in particular institutions and evaluation of the questionnaires.

The practical part of the work contains the programme of developing of the musical talent of pre-school-aged children.

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní PaedDr. Aleně Váchové, za odborné rady, pomoc a podporu při sestavování této bakalářské práce. Rovněž chci poděkovat i paní Mgr. Libuši Drhové, oběma zároveň pak za čas strávený při konzultacích a rozpravě o této bakalářské práci.

Obsah

	Úvod	str. 1
1.	Nadání	
1.1.	Definice	str. 3
1.1.1.	Struktura hudebnosti a hudebního nadání	str. 4
1.1.2.	Hudební schopnosti a dovednosti	str. 7
1.2.	Charakteristika osobnosti dítěte v předškolním věku	str. 9
1.3.	Projevy hudebního nadání v předškolním věku	str. 11
1.4.	Podpora dítěte s hudebním nadáním	str. 14
2.	Současné hudební vzdělávání dětí v předškolním věku	str. 17
2.1.	MŠ	str. 18
2.1.1.	RVP-PV	str. 18
2.2.	Základní umělecké školy	str. 20
2.2.1.	Hudební škola Yamaha	str. 21
2.3.	Vliv hudby na osobnost dítěte	str. 24

3. Výzkum podmínek pro podporu hudebního nadání v MŠ a ZUŠ	str. 25
3.1. Podmínky v MŠ	str. 27
3.1.1. Pozorování v MŠ s dominantním začleněním hudební výchovy	str. 27
3.1.2. Pozorování v MŠ s vyváženým poměrem s ostatními disciplínami	str. 32
3.1.3. Vyhodnocení dotazníků pro MŠ	str. 34
3.2. Podmínky v ZUŠ	str. 38
3.2.1. Pozorování v ZUŠ pracující s předškolními dětmi v rámci PPHO	str. 38
3.2.2. Vyhodnocení dotazníků pro ZUŠ	str. 43
3.3. Porovnání výsledků a doporučení pro podporu	str. 48
4. Program rozvíjení hudebního nadání předškolních dětí	str. 53
4.1. září	str. 54
4.2. říjen	str. 61
4.3. listopad	str. 65
4.4. prosinec	str. 68
4.5. leden	str. 71
4.6. únor	str. 74
4.7. březen	str. 77
4.8. duben	str. 79
4.9. květen	str. 81
4.10. červen	str. 83
Závěr	str. 84
Použitá literatura	str. 85
Přílohy	str. 86

Úvod

Úkolem institucionálního předškolního vzdělávání je doplňovat rodinnou výchovu a pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Předškolní vzdělávání obohacuje denní program dítěte a poskytuje dítěti odbornou péči. První vzdělávací krůčky dítěte by měly být stavěny na promyšleném, odborně podepřeném a lidsky i společensky hodnotném základě.

Předškolní vzdělávání má usnadňovat dítěti jeho další životní i vzdělávací cestu. Jeho úkolem je proto rozvíjet osobnost dítěte, podporovat jeho tělesný rozvoj a zdraví, jeho osobní spokojenost a pohodu, napomáhat mu v chápání okolního světa a motivovat je k dalšímu poznávání a učení. Maximálně se přizpůsobuje vývojovým fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dětí této věkové skupiny a dbá, aby tato vývojová specifika byla při vzdělávání dětí v plné míře respektována.

Důležitým úkolem předškolního vzdělávání je vytvářet dobré předpoklady pro pokračování ve vzdělávání tím, že za všech okolností budou maximálně podporovány individuální rozvojové možnosti dětí.

Vzdělávání má být důsledně vázáno k individuálně různým potřebám a možnostem jednotlivých dětí, včetně vzdělávacích potřeb specifických. Každému dítěti je třeba poskytnout pomoc a podporu v míře, kterou individuálně potřebuje a v kvalitě, která mu vyhovuje.

„Rámcovost RVP PV umožňuje, aby školní, třídní i individuální vzdělávací program, jeho obsah i podmínky, byly dle potřeb a možností rozumně přizpůsobeny mimořádným schopnostem dětí a popř. doplněny nabídkou dalších aktivit podle zájmů a mimořádných schopností či mimořádného nadání dětí. Rozvoj a podpora mimořádných schopností by měla být zajišťována a organizována tak, aby nebyla jednostranná a neomezila pestrost a šíři obvyklé vzdělávací nabídky.“¹

---

¹ RVP PV, Výzkumný ústav pedagogický, Praha, 2004, str. 39

Jednou ze složek rozvoje osobnosti dítěte je rozvoj hudebního talentu a vzdělání. Tímto vzděláváním této věkové skupiny se na území naší republiky zabývají převážně 2 druhy institucí - základní umělecké školy (ZUŠ) a mateřské školy (MŠ).

Z vlastní zkušenosti jsem poznala v teorii i praxi metody a postupy těchto institucí, proto jsem se rozhodla je vzájemně porovnat a upozornit na jejich přednosti a nedostatky.

1. Nadání

1.1. Definice

„Znamená schopnosti člověka pro takové výkony určitých činností intelektuálního nebo fyzického charakteru, které se mohou jevit jako výjimečné ve srovnání s běžnou populací. Podle některých teorií je nadání přirozenou vlastností každého normálního jedince (každý má dispozice k něčemu). V pedagogickém pojetí převládá tradiční představa o nadání jako o výjimečné složce osobnosti některých jedinců, zejm. nadání intelektuálního typu (např. pro osvojování cizích jazyků, umělecký talent aj.). K tomu jsou uzpůsobeny i speciální vzdělávací programy, např. školy s rozšířeným vyučováním některých předmětů, talentová zkouška“²

„V mnoha jazycích je slovo „nadání“ odvozeno od „dar, dávání“. Znamená obdarovaný, obdařený, talentovaný.“³

Hudební nadání

Problematikou hudebního nadání se zabývá hudební psychologie. V době mezi světovými válkami patřila diagnostika hudebního talentu mezi nejpropracovanější okruhy psychologie hudby. V této době se komplexně analyzovala hudebně-psychologická problematika a zkvalitnil hudebně-výchovný proces po stránce metodologie. V této době vznikají koncepce jednotlivých složek hudební výchovy, např. C. Orff.

---

² Průcha J., Walterová E., Mareš J., Pedagogický slovník, Portál, 1998 Praha, str. 199

³ Landau E., Odvaha k nadání, Akropolis s.r.o., Praha, 2007, str. 39

1. 1. 1. Struktura hudebnosti a hudebního nadání

(Základní komponenty hudebnosti - příloha 1)

„**Hudebnost** v sobě integruje jak schopnosti emocionálního prožitku při vnímání hudby, které stimulují rozvoj hudebních zájmů a potřeb jedince, tak i schopnosti samostatného učení a tvořivého osvojování hudby, jež mají vliv na formování jeho hudebního vkusu a podílejí se na rozvoji speciálních (hudebních) a hudebně tvořivých schopností. Rozvoj těchto schopností realizovaných při jednotlivých hudebních činnostech pak účinně strukturuje i rozvoj hudebních zájmů a potřeb člověka.“⁴

Hudební nadání

Kvalitativně vyšší projev hudebnosti, podmiňující úroveň profesionální hudební výchovy. Jde o specifický komplex předpokladů k hudebním činnostem na vyšší úrovni.

Ve struktuře hudebního nadání rozlišujeme jeho **2 základní složky**⁵

1. **předpokladovou** – specifické hudební schopnosti (dominují) - dovednosti, návyky, vědomosti a fyzické vlastnosti. Představuje to, čeho je jedinec schopen, „na co má“.

2. **aktivační** – (motivační) obsahuje to, čeho jedinec může dosáhnout a čeho také dosahuje. Volní vlastnosti (houževnatost, cílevědomost a vytrvalost), volní proces (rozhodování a jeho realizace), motivace, seberealizace, vytrvalost, soustředěnost, emocionální citlivost, kategorie estetických potřeb a zájmů.

V předpokladové složce hudebního nadání se uvádějí tyto faktory:

nespecifické – rozvoj intelektových schopností

obecné – schopnost uměleckého hodnocení a uměleckého vyjádření

specifické – hudební schopnosti

---

⁴ Holas M., Psychologie hudby v profesionální hudební výchově, AMU Praha - H&H Jinočany, 1991, str. 26

⁵ **srovnaj** – Holas M., Psychologie hudby v profesionální hudební výchově, str. 26 a

Sedlák F., Psychologie hudebních schopností a dovedností, Supraphon, Praha 1989, str. 152

- faktory nespecifické, obecné a specifické určují povahu hudebního nadání.

určující a podřízené - faktory se odvozují z dominantní hudební činnosti určitého hudebně nadaného člověka – např. psychomotorika, percepční schopnosti...

bazální (základní) faktory – jsou považovány hudební sluch a hudební inteligence.

přídavné – různé hudební dovednosti, návyky a vědomosti.

„Hudební nadání je podmíněno nejen rozvojem specifických hudebních schopností či dovedností, ale i úrovní, kvalitou a efektivitou podnětů stimulujících rozvoj aktivační složky nadání.“⁶

„Složitost struktury hudebního nadání se promítá i do analýzy struktury a typologie **hudebního talentu**, který představuje kvalitativně vyšší stupeň nadání.“⁷

„**Podstatu hudebního talentu** tvoří soubor vrozených a získaných vlastností a schopností, které jsou v kauzálním, funkčním a dynamickém vztahu. Ovlivňují se, vzájemně se prolínají a souvisejí mezi sebou. Jsou to především tělesné, anatomické, morfologické a funkční dispozice, psycho-fyziologické znaky (např. tělesný rozvoj, zdravotní a psychický stav, funkční zdatnost CNS, adaptační schopnosti...)“⁸

„Proces rozvoje hudebnosti, hudebního nadání a hudebního talentu je podmíněn minimálně těmito faktory:

1. Strukturou osobnosti subjektu

a) jeho věkovými zvláštnostmi

b) úrovní jednotlivých strukturálních složek, jeho nadáním či talentem

- stupněm rozvoje intelektových a senzomotorických schopností a dovedností

- stupněm rozvoje hudebních schopností a dovedností včetně jejich kvalitativních změn

---

⁶ Holas M., Psychologie hudby v profesionální hudební výchově, AMU Praha - H&H Jinočany, 1991, str. 27

⁷ tamtéž

⁸ tamtéž

- úrovní hudebních a mimohudebních zájmů jedince, jeho orientací a potřebami, podmiňujících i úroveň a charakter motivace a zaměřením osobnosti subjektu, včetně jejich kvalitativních změn:

- délkou a intenzitou jeho dosavadního všeobecného a odborného (hudebního) vzdělání
- rozsahem a strukturou jeho dosavadních životních, uměleckých a hudebních zkušeností

2. Výběrem materiálu určeného pro jednotlivé hudební činnosti

- a) jeho přiměřeností a srozumitelností
- b) uměleckou a estetickou hodnotou daného díla
- c) pestrostí, rozmanitostí a atraktivností při výběru díla
- d) esteticko-výchovnou hodnotou vybraného materiálu

3. Sociokulturními a společensko-historickými vlivy působícími na prostředí, v němž k realizaci jednotlivých hudebních činností dochází

- a) příslušností subjektu ke konkrétní sociální skupině
- b) sociálně psychologickým klimatem v dané skupině
- c) konkrétní statusovou strukturou ve skupině
- d) úrovní meziosobních vztahů
- e) společenským zhodnocením příslušné hudební činnosti“

K výše uvedeným faktorům přistupuje i otázka **vlivu osobnosti pedagoga** na příslušném stupni umělecké školy, zejména jeho:

- a) orientací v zákonitostech hudebního vývoje člověka
- b) znalostí žánrových, druhových, tektonických a slohových intonací konkrétních děl určených pro danou hudební činnost
- c) dovedností rozvíjet přiměřenou a srozumitelnou formou jednotlivé faktory tvořivého myšlení studentů při všech hudebních činnostech
- d) dovedností adekvátně zhodnotit výsledek konkrétních činností studentů“⁹

---

⁹ Holas M., Psychologie hudby v profesionální hudební výchově, AMU Praha - H&H Jinočany, 1991, str. 28

1.1.2. Hudební schopnosti

(příloha č.2)

Každý člověk je při narození vybaven určitými vnitřními dispozicemi – vlohami, které tvoří základ pro vznik schopností.

Vlohy – „vrozené anatomicko-fyziologické zvláštnosti organismu tvořící vnitřní podmínku pro utváření určité schopnosti. Soubor těchto schopností pak umožňuje člověku vykonávat příslušnou (hudební) činnost. Při těchto činnostech se schopnosti dále zkvalitňují a upevňují.“¹⁰

Schopnost – složitá psychická vlastnost, která umožňuje člověku snadno se učit a dosáhnout úspěšných činností v dané oblasti.

Hudební schopnosti – „zvláštní rysy osobnosti, kvality psychiky člověka, které jsou předpokladem k určité hudební činnosti. Úroveň hudebních schopností závisí na vlohovém základě, ale je podmíněna i věkem člověka, sociálními a kulturními vlivy a řadou dalších podmínek.“¹¹

Při hudebních činnostech se aktivizují všechny složky osobnosti.

Hudební schopnosti

Dělení dle J. Kulky¹²

Hudební schopnosti elementární

- a. hudebně sensorické schopnosti - rozlišovat výšku, hlasitost, délku a barvu tónu
- b. hudební psychomotorické schopnosti týkající se psychické regulace pohybu
- c. mnéstické schopnosti – paměťové a představové

---

¹⁰ Holas M., Psychologie hudby v profesionální hudební výchově, AMU Praha - H&H Jinočany, 1991, str. 37

¹¹ tamtéž

¹² tamtéž, str. 35-36

Hudební schopnosti systémové

- a) percepční schopnosti – smysl pro metriku, melodiku, frázování, smysl pro dynamiku, sonoristiku, tonalitu, harmonii a polyfonii
- b) hudební imaginativně konstruktivní schopnosti – hudební obrazotvornost, fantazie a myšlení
- c) hudebně intelektové schopnosti – schopnosti teoretické reflexe hudby

„Základním metodologickým východiskem musí být důsledné respektování jednoty všech hudebních činností – receptivních, interpretačních a produkčních – při nichž se jednotlivé hudební schopnosti projevují a v jejichž průběhu se dále zkvalitňují.“¹³

Dovednosti – označují cvikem a učením upevněné vykonávání uvědomělých činností, které tvoří předpoklady pro jejich správnou a funkční realizaci.

Hra na hudební nástroj, zpěv či hudebně pohybové (taneční) činnosti jsou i činnostmi senzomotorickými. Pro tyto činnosti platí základní zákonitosti senzomotorického učení.

Fyziologickým jádrem utváření dovedností je vzájemné působení mezi smyslovými orgány – hmat, zrak, sluch atd., s centrální nervovou soustavou a motorickým aparátem jedince.

V procesu učení se vytvářejí mezi těmito systémy podmíněné reflektorické spoje. Základem hudebních dovedností je tedy mechanismus podmíněných reflexů.

Zásadní význam při utváření pohybových dovedností a regulaci jejich koordinace mají i počítky taktilní (počítky dotyku a tlaku) a kinestetické (svalové a kloubní).

---

¹³ Holas M., Psychologie hudby v profesionální hudební výchově, AMU Praha - H&H Jinočany, 1991, str. 36

1.2. Charakteristika osobnosti dítěte v předškolním věku

Žádná správná definice, co je to nadané dítě, v podstatě neexistuje. Je to dítě, které dosahuje mimořádnějších výkonů v určité oblasti ve srovnání s výkony svých vrstevníků. Je zvědavější, motoricky schopnější, dobrodružnější, samostatnější, radostnější, dovede lépe uvádět věci do souvislostí atd.

S výrazným projevem nadání v různých oblastech se setkáváme spíše až na druhém stupni základních škol a nadání dělíme podle oblastí projevu – matematické, výtvarné, hudební, jazykové, sportovní...

Je prokázáno, že začít systematicky pracovat na rozvoji nadání dítěte až ve školním věku je pozdě. Také je prokázáno, že jsou u dětí předškolního věku patrné určité projevy chování i výkony v mentální oblasti, které svědčí pro potenciální možnost dítěte podávat v budoucnu velmi vysoké výkony v některých oblastech.

U dětí předškolního věku a mladšího školního věku mluvíme spíše o tzv. **latentním nadání**. Znamená to, že tyto děti mají osobnostní potenciál, který s vysokou pravděpodobností umožní podávání mimořádných výkonů v budoucnosti – jsou potencionálně nadané. Často jde o všeobecné nadání bez nápadnější vyhraněnosti zájmů.

Mimořádně nadaným (talentovaným) dítětem rozumíme dítě, které velmi záhy ve výkonech manifestuje své nadání nebo u kterého byl opakovaně zjištěn velmi vysoký osobnostní potenciál (intelektový, tvořivý..) pro podávání mimořádných výkonů, nebo které již podává v určité oblasti vynikající výsledky, jež jsou ve srovnání s vrstevníky z hlediska kvantity či kvality výjimečné.

„Nadané dítě se podobá běžci na dlouhé tratě, který je rychlejší než ostatní. Intelektuálně je většinou daleko vpředu, se svými city však často zůstává samo. Když mu emocionálně nepomůžeme, své jedinečnosti, svého talentu se vzdá. Bude „jako ostatní“, aby už nezůstávalo osamělé, nebo se z něj ve škole i ve společnosti vyvine nespokojený samotář.“¹⁴

---

¹⁴ Landau E., Odvaha k nadání, Akropolis s.r.o., Praha, 2007, str. 17

Děti v předškolním věku disponují vysokým osobnostním potenciálem a často akcelerovaným vývojem v jedné nebo i ve více složkách osobnosti. U těchto dětí se setkáváme se specifickými projevy chování, ze kterých lze usuzovat na vysoký osobnostní potenciál či zrychlený vývoj.

Prognóza budoucího vývoje předškolních dětí je velmi obtížná, vývoj dítěte bude nadále ovlivňovat celá řada faktorů a náhod. Proto užíváme označení „**nadané chování dítěte předškolního věku**“ – místo označení „nadané dítě“.

V listině práv je zakotveno „*právo dítěte být rozpoznáno jako nadané v co možná nejnižším věku a dlouho předtím, než začne svůj potenciál projevovat v mimořádných výkonech, a o právo na rozvíjení nadání.*“¹⁵

*„Pojem nadání vztahujeme i na děti, jejichž talent není tak zřejmý, avšak v určité oblasti se výrazně vyvíjejí a mohou sobě i jiným něco dát.“*¹⁶

---

¹⁵ Mertin V., Gillernová I. – Psychologie pro učitelky mateřské školy, str. 149

¹⁶ Landau E., Odvaha k nadání, Akropolis s.r.o., Praha, 2007, str. 39

1.3. Projevy hudebního nadání v předškolním věku

U nadaných dětí jsou již v tomto období pozorovatelné projevy, které se svou kvalitou i kvantitou liší od běžných projevů dětí stejného věku.

Sledujeme zejména chování dítěte a jeho projevů v následujících oblastech: oblast jemné a hrubé motoriky, kreativní oblast, intelektová oblast, oblast řeči, sociální oblast a specifické oblasti.

U některých nadaných dětí tohoto věku je již patrné jejich směřování k intelektovým, uměleckým nebo pohybovým aktivitám. Jistotu však nikdy nemáme, jak se nadání bude vyvíjet v budoucnu.

U nadaných dětí se mohou objevit tzv. vývojové nevyrovnanosti, které vyjadřují disproporci mezi vývojem jednotlivých složek osobnosti.

intelektově-psychemotorická nevyrovnanost vývoje – časně a rychlé čtení – ale potíže v grafomotorice.

intelektově-emocionální nevyrovnanost vývoje – disproporce mezi intelektovým a emocionálním vývojem (emocionální nezralost).

intelektově-verbální disproporce – nedovede slovy vyjádřit svá přání, myšlenky, které jsou ale pokročilé oproti vrstevníkům.

Tyto děti také mívají problémy se spánkem, děti vykazují značnou aktivitu a vitalitu. Problémy s večerním usínáním, odmítáním odpoledního spánku, krátká doba spánku.

Děti hledají kamarády mezi staršími dětmi či dospělými a mají zájem diskutovat o vážných filozofických problémech.

Projevy hudebně nadaného chování dětí

- I. rády poslouchají hudbu
- II. zkouší nebo začínají se zájmem hrát na hudební nástroje
- III. mají smysl pro rytmus

- IV. na změnu tempa hudby reagují pohybem těla
- V. mohou být pohybově všestranné – dobrá koordinace pohybů
- VI. jsou odvážné
- VII. vydrží dlouho u určité činnosti.

Milan Holas¹⁷ vyjadřuje ve své knize Psychologie hudby v profesionální hudební výchově vztah mezi hudebními činnostmi a hudebními schopnostmi na jednotlivých stupních hudebního vývoje. Nás zajímá především dělení od 1,5 do 6-ti let, kdy dochází k **orientaci v tónovém prostoru**.

Dělí se do dvou fází:

a) fáze difúzní – věk: 1,5 – 4 roky

Hudební činnosti:

- napodobování metroritmické struktury vět, slov, říkadel atd.
- osvojování základních senzomotorických dovedností
- pokusy o samostatný řečový projev
- první „imitační“ pokusy o pěvecký projev
- formování základů „tónové“ a „hudební“ paměti
- aktualizace vlohového základu pro rozvoj rytmického citění a výškově rozlišovací schopnosti
- relativně samostatné hudebně-pohybové reakce na znějící hudbu
- spontánní opakování jednoduchých rytmicko-melodických modelů a písní
- aktualizace vlohového základu pro rozvoj výškově rozlišovací schopnosti – počátky intonačně správné reprodukce jednoduchých melodií, případně i izolovaných tónů
- první improvizální projevy dítěte v oblasti rytmu a melodie (vlastní rytmizace slov, vět, říkadel)

---

¹⁷ Holas M., Psychologie hudby v profesionální hudební výchově, AMU Praha, H&H Jinočany, 1991, str.38-39

- rozvoj hudební paměti a představivosti – dítě pozná známé popěvky a je schopno případně i jejich relativně správné pěvecké reprodukce
- aktualizace vlohového základu pro rozvoj základů tonálního cítění (pohyb melodie, ukončenost melodie atd.)

b) fáze „srovnávací“ (komparativně diferenciační) – věk: 4-6 let

Hudební činnosti:

- postupné vydělování jednotlivých vlastností základních hudebně výrazových prostředků (vysoko x nízko, rychle x pomalu, potichu x nahlas atd.)
- na základě elementárních receptivních a reprodukčních situací dochází k postupnému osvojování základních zvukových kvalit
- postupné vytváření základní soustavy hudebně výrazových prostředků a jejich hierarchizace
- na základě rozvoje hudební paměti a hudební představivosti se rozvíjí schopnost orientace v základních hudebně výrazových prostředcích
- rozvíjí se schopnost adekvátní hudebně pohybové reakce na změny ve struktuře hudebně výrazových prostředků
- upevňuje se rytmické cítění
- formují se základy tonálního cítění jako schopnosti emocionálně prožívat, vnímat a rozlišovat tonální funkce jednotlivých tónů v melodii (tonální vztahy a charakteristiky, jejich stálost či nestálost)
- na základě rozvoje hudební paměti, hudební představivosti, rytmického a tonálního cítění je dítě schopno samostatně intonačně i rytmicky správné pěvecké reprodukce písni a melodických úryvků

2.4. Podpora dítěte s hudebním nadáním

„Nadání vyžaduje pozornou péči, musí být „zaléváno“ jako rostlinka. Necháme-li zahynout nadání, uškodíme tím nejen jednotlivci, ale zároveň přispějeme k zániku tvořivých elementů ve všech oblastech: ve společnosti a vědě, v umění a politice“¹⁸

Dítě můžeme podporovat ke vztahu k hudbě již od útlého věku.. V podstatě už od doby prenatální, je dítě schopno vnímat rytmus a hlas matky, když mu zpívá. I po narození, když dítě chováme v náručí a zpíváme mu ukolébavky, tak už sázíme první zrníčka, která mohou vyklíčit a na jejich konci se může projevit nadání k hudbě. Ke zpěvu ukolébavek přidáváme i jiné různé rytmické písničky, rychlejší v sobě mají více náboje a rytmu a dětem se líbí. Dále pak také říkadla mají základ v rytmu. Dítě se je postupně učí a tím si procvičuje paměť a když se k tomu přidají doprovodné pohyby, tak i koordinaci pohybů. Už od kojeneckých chrastítek a lahví s různým obsahem, které vydávají pro děti velice zajímavé zvuky, děti poznávají různé barvy a výšky. Také zjistí, který zvuk se jim líbí a který ne. Nabídneme dětem i rozmanité – lehkou ovladatelné hudební nástroje z Orffova instrumentáře – dřívka, rolničky, triangl, vajíčka .... Ať si je vyzkouší. Zaspíváme s dětmi písničku a doprovodíme je jedním nástrojem.

V první řadě je důležitý vzor, který v nás dospělých děti mají, ať už jako v rodičích nebo učitelích.

Snažíme se proto s dítětem či dítěti zpívat a sami doprovázíme hudebními nástroji. Můžeme použít i melodické sólové nástroje, které jsou pro dítě na hru nedostupné – jak svou velikostí tak náročností (housle, kytara...). Děti to fascinuje a zároveň motivuje.

Dnes je na trhu v nabídce veliké množství různých dětských hudebních hraček i nástrojů, které podporují vnímání hudby. Najdeme na trhu zvonkohry vhodné již pro děti od 1,5 roku.

---

¹⁸ Landau E., Odvaha k nadání, Akropolis s.r.o., Praha, 2007, str. 17

Dětem pouštíme CD s písničkami a dnes už jsou dostupné i DVD. Také můžeme s dítětem navštívit nějaký koncert a popovídat si o něm.

Je dobré děti seznámit s více žánry hudby, nspecifikovat je jen jedním směrem. Pouštíme jim klasickou hudbu, populární, rock i country..... je dobré si o tom s dětmi také popovídat a najít, co se jim líbí nejvíce a proč.

Děti, které jsou k hudbě vedeny od útlého věku, mají většinou značný zájem o to, se začít učit na nějaký hudební nástroj. Často to bývá takový, se kterým se dítě často setkávalo a které ho zaujalo (na který hraje maminka, tatínek, starší sourozenec, paní učitelka...)

Dítě potřebuje také emocionální podporu a porozumění, aby svoje nadání mohlo nadále rozvíjet.

Začít s výukou hudby v předškolním věku má své výhody i nevýhody. Pokud dítě prokazuje výraznou hudebnost a zájem o hudbu, nebudeme mu v rozvoji bránit, ale naopak nabídneme činnosti, které tento vývoj podpoří. Dáme mu i možnost seznámit se s nějakým nástrojem, nebo i nástroji. Dítě si postupně může vybrat, které mu vyhovují ať po fyzické nebo psychické stránce.

Podle Ben-Tovim/Boydovi metody výběru nástroje bychom nejdříve měli prozkoumat řadu předpokladů. V první fázi se posuzují schopnosti – testem muzikálnosti, testem připravenosti, posouzením dítěte - stavbou těla, mentalitou, povahou. Do druhé fáze patří hodnocení nástrojů – třídění nástrojů, třístupňové hodnocení nástrojů – fyzické předpoklady, psychické předpoklady a povahové předpoklady. V poslední fázi se vyloučí méně vhodné nástroje ze seznamu a zůstává výsledný nástroj – ten nejvhodnější.

Myslím, že u nás jsme toto už dávno překonali, i když na některých základních uměleckých školách probíhalo vybírání nástroje za děti ještě před několika málo lety. Je důležité, aby dítě o nástroj mělo samo zájem a mohlo si ho vybrat. Proč jich nezkusit víc a nevybrat si. Také se zde doporučuje, čím déle dítě začne s nástrojem, tím lépe, protože je starší a rychleji rozumí. Více se můžeme dočíst v knize Atarah Ben-Towim, Douglas Boyd – Hudební nástroj a naše dítě (vyberte svému dítěti nejvhodnější nástroj).

V žádném případě dítě ať už v předškolním věku či malého školáčka do hudebního nástroje nenutíme a už vůbec nástroj nevybíráme za něj (podle toho, že se nám líbí...).

Pro některé děti může být předčasné hrát na nějaký nástroj, pro jiné skoro pozdě. Pokud dítě vykazuje zájem o hudbu a zájem o to hrát na nějaký nástroj, proč mu to nedopřát. Když dítě začne s hudebním nástrojem, nejde o to, aby se co nejdříve naučilo hrát stupnice a písničky. Význam je někde jinde. Jde o radost. Dítě si od raného dětství formuje vztah k hudbě i ke zvolenému nástroji. Přínejhorším zjistí, že ho volba neuspokojuje a může zkusit výběr změnit. Dítě se učí, že vybraný nástroj není hračka, má určitou hodnotu - pro dítě především citovou. Učí se o něj pečovat, ošetřovat, ukládat, sestavovat a jako třešnička k tomu je i určitá zdatnost překonat začátky a vyloudit z nástroje nějaké tóny. Dítě tohoto věku není nikterak zkažené žádnými soutěžemi a vše dělá proto, že chce, pro radost.

„...časným seznámením se s hudbou se sice nestanou všechny děti chytřejšími, avšak rozhodně si rozšíří své celkové schopnosti učit se.

...hudební výchova v předškolním věku u 90 % všech dětí působí příznivě na celkový postoj k učení. Děti se učí snadněji a své nadání mohou lépe využívat v nejrůznějších oblastech. Stejně pozitivní vlivy rané hudební výchovy na rozvoj dětské inteligence zjistil již před lety maďarský tým psychologů, a to při dlouhodobých vědeckých pokusech.“¹⁹

Je známo, že předškolák, který začne hrát na hudební nástroj, má mnohem větší možnosti než dítě, které už začalo navštěvovat 1. třídu, jelikož škola na něj klade veliké nároky a skloubit to dohromady není vždy jednoduché. Když dítě začne dříve, získá tím čas, tempo výuky se může zpomalit a dítě zvládá jak požadavky školy, tak i nástroje a opět může pocítit více radosti.

Dítě povzbuzujeme k práci, nikterak ho neodrazujeme. Pochválíme za úspěchy a pokroky, nekáráme jej za nezdary. Nespěcháme na výsledky a necháme spíše volný a přirozený průběh práce.

„Dobrý výchovný systém musí odpovídat potřebám dítěte, podporovat jeho potenciální možnosti a posilovat slabá místa.“²⁰

---

¹⁹ Borová M., Příprava nadaných dětí předškolního věku, str. 8

²⁰ Landau E., Odvaha k nadání, Akropolis s.r.o., Praha, 2007, str. 39

2. Současné hudební vzdělávání dětí v předškolním věku

Mezi instituce zabývající se hudebním vzděláváním u nás v ČR patří státní i soukromé organizace.

Ze státních institucí můžeme jmenovat například **mateřské školy**, které zařazují hudební činnosti do každodenního programu a ve kterých se často setkáváme s **kroužky** zaměřenými na hudební, rytmickou, pohybovou výchovu, ale také i hru na zobcovou flétnu či zpěv (v rámci sboru).

Tyto školy jsou v povědomí veřejnosti velice podceňovány a často si rodiče neuvědomují, co všechno děti během dne dělají, co všechno se učí a jak se rozvíjejí. Proto mají rodiče potřebu děti přihlašovat na další specializované aktivity i jinde (kroužky, kurzy, semináře, hodiny...).

Další, u nás velice využívanou státní institucí zabývající se hudebním vzděláváním, jsou **základní umělecké školy**. Tyto školy jsou převážně zaměřeny na školní věk, ale není výjimkou vzdělávání i předškolních dětí nebo dospělých, osnovy práce tuto možnost umožňují.

Další organizací, kde můžeme najít hudební vzdělávání, jsou **domy dětí a mládeže**, tyto organizace fungují jako čistě zájmové kroužky, docházka do nich je dobrovolná a neposkytuje žádnou záruku úrovně vzdělání, oproti základním uměleckým školám.

S hudebními aktivitami se můžeme dále setkat v každém větším městě i v **mateřských centrech**, které pořádají jak kroužky pro předškoláky, tak i pro menší děti v doprovodu rodičů. Tyto kroužky bývají nabízeny od 6-ti měsíců dítěte a dítě má možnost seznámit se s hudebním prostředím.

Dále můžeme v naší republice najít nespočet soukromých hudebních škol s nejrůznějším zaměřením. Největší z těchto škol u nás je v této době hudební škola Yamaha, která má školy v celé České republice a má rozpracovány programy pro děti od 6-ti měsíců až po dospělé s nejrůznějším zaměřením od klasické hudby k hudbě populární.

2.1. Mateřské školy

„V předškolním vzdělávání je třeba uplatňovat integrovaný přístup. Vzdělávání by mělo probíhat na základě integrovaných bloků, které nerozlišují „vzdělávací oblasti“ či „složky“, ale které nabízejí dítěti vzdělávací obsah v přirozených souvislostech, vazbách a vztazích. Dítě tak nezískává jen izolované poznatky či jednoduché dovednosti, získaná zkušenost je komplexnější a stává se pro dítě snáze uchopitelnou a prakticky využitelnou.“²¹

Mezi základní hudební činnosti v předškolním vzdělávání řadíme – zpěv, pohyb, poslech a hru na instrumentální nástroje. Mělo by docházet k propojování různých hudebních aktivit i s mimohudebními činnostmi. Hudební výchova (HV) se v novém pojetí stala součástí integrovaného vzdělávání a významně zasahuje do všech pěti vzdělávacích oblastí Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (RVP-PV). Počítá se s odbornou znalostí a naprosto profesionálním přístupem pedagogů-učitelek MŠ.

2.1.1. RVP-PV

Podíl HV na rozvoji:

1. **biologická oblast** – dítě a jeho tělo - záměrem je podporovat fyzickou pohodu, zlepšovat tělesnou zdatnost a zdravotní kulturu, podporovat rozvoj pohybových manipulačních dovedností, vést ke zdravým životním postojům a návykům.

2. **psychologická oblast** – dítě a jeho psychika – záměrem je podporovat duševní pohodu, psychickou zdatnost a odolnost dítěte, rozvoj jeho intelektu, řeči, jazyka, poznávacích procesů, jeho citů i vůle, stejně tak i jeho sebepojetí, sebenahlížení, kreativitu

---

²¹ RVP PV

a sebevyjádření, stimulovat osvojování a rozvoj jeho vzdělávacích dovedností a povzbuzovat je v dalším rozvoji poznávání a učení.

- a) jazyk a řeč
- b) poznávací schopnosti a funkce myšlenkové operace, představivost a fantazie
- c) sebepojetí, city, vůle

3. **interpersonální oblast** – dítě a ten druhý – veškeré hudební činnosti probíhají ve vzájemné součinnosti dětí. Hudba je velmi vhodná k adaptaci jedince v dětském kolektivu. Písnička se stává prostředníkem v komunikaci a v navazování vztahů.

4. **sociálněkulturní oblast** – dítě a společnost – vytváříme pozitivní vztah dětí k umění a kultuře. Hudba je vhodným prostředkem k navázání komunikace a kontaktu lidí na celém světě, odstraňuje komunikační i sociální bariery.

5. **environmentální** – dítě a svět – zaměřujeme se na výchovu k ochraně životního prostředí a jejich seznamování s kulturou vzdálenějších krajů. Poukazujeme na významné hudební události., výběr vhodné tematiky, poslech zaměřen také na ukázky programní hudby.

2.2. Základní umělecké školy

Tyto školy jsou zaštiťovány ministerstvem školství a jsou součástí státní vzdělávací struktury. V ČR jsou jedinečné a zajišťují kvalifikované vzdělání s prostupností na konzervatoře a vysoké školy uměleckého či pedagogického zaměření.

V plánu ZUŠ je i vzdělávání předškolních dětí. Nejvíce se na těchto školách setkáme u této věkové skupiny se vzděláváním individuálním, což znamená přímo s hrou na konkrétní nástroj a do kolektivního vzdělávání se zapojí až v 1. třídě. Ale najdeme i ZUŠ, kde probíhá přímo před-přípravné hudební oddělení (P PHO), které je speciálně zaměřeno na předškolní děti. Je to na rozdíl od nástrojové hry kolektivní výuka a probíhá optimálně v počtu do 10ti dětí. V rámci této předškolní přípravy mají děti větší možnost proniknout do života hudby, hlouběji se zabývat nejen všemi hudebními, ale i dalšími uměleckými činnostmi. Tyto školy nevzdělávají jen v hudebním oboru, ale většina z nich je zaměřena dále i na výtvarný obor, taneční obor a dramatickou výchovu. Proto mají děti možnost práce v předškolním oddělení ve všech těchto oborech najednou. Záleží na velikosti školy a na jejím vedení, zda děti předškolního věku zařadí do výuky.

Po učitelích se nevyžaduje žádné speciální vzdělání pro předškolní věk, učí zde učitelé vzdělávání na konzervatořích či pedagogických fakultách. Je tedy na škole, zda děti v tomto věku přijme a zda má pedagogy, které tyto děti budou nadále hudebně rozvíjet.

2. 2. 1. Hudební školy Yamaha

„Hudební školy YAMAHA působí po celém světě. Vznikly v Japonsku v roce 1954, od roku 1967 fungují v Německu a od roku 1994 působí v České a Slovenské republice.“²²

Předškolní hudební programy

Robátka

„Program **Robátka** je nejnovějším programem Hudební školy YAMAHA pro děti od 4 měsíců do 18 měsíců. Na jeho vývoji se podílela celá řada fundovaných odborníků z oblasti hudební pedagogiky, pediatrie a dětské neuropsychologie. Dětem jsou nabízeny nejrůznější možnosti zapojení do tvůrčího procesu (se zřetelem k úrovni jejich smyslových a senzomotorických zkušeností). Získávají tak první elementární povědomí o hudbě.

Podstatou je proces "volného objevování". Dítěti dává možnost pozorovat a objevovat nabízené předměty s přihlédnutím k individuální úrovni smyslového vnímání. Dalšími aktivizačními prvky jsou společný zpěv, poslech hudby a hudebně-pohybové hry. Úloha rodičů spočívá v zajištění a zaopatření dětí.

Figurkou, která děti provází, roste stejně jako ony a prožívá s nimi témata vycházející z jejich života – koupání, uspávání, jídlo, pohyb, nemoci... je tuleň *Robbie*. Jednoduché tematicky uspořádané příběhy s písněmi a básněmi obsažené v příručce pro rodiče jsou doplněny hudbou na CD.²³

Doporučený věk pro výuku je od 4 do 18 měsíců. Vyučuje se ve skupině 8-12 dětí v doprovodu rodiče. Výuka probíhá jednou lekcí týdně. Vzdělávací náplní je poznávání světa hudby prostřednictvím senzomotorických zkušeností. Součástí učebních materiálů je leporelo včetně CD s písněmi a hudebními doprovody.

---

²² <http://www.yamahacb.cz/>

²³ <http://www.yamahacb.cz/>

První krůčky k hudbě

„Program **První krůčky k hudbě** vychází z předpokladu, že všechny děti spontánně reagují na zvuky, tóny a rytmus. Obsahem Prvních krůček jsou jednoduché písně, vyprávění, hudebně pohybové a rytmické hry, poslech skladeb, hra na rytmické hudební nástroje (včetně doplňujících výtvarných a pracovních činností). Děti si zvykají na pobyt v kolektivu a učí se sociálním vztahům. Hravá forma všech činností a rozvoj přirozené zvědavosti jsou předpokladem pro úspěšné zvládnutí procesu učení v pozdějším věku.

Každá hodina rozvíjí určité téma ze života dětí, které odpovídá jejich věku a zkušenostem. Ke každému tématu je připravena odpovídající píseň, báseň a poslechová ukázka, takže společně s příběhem a rytmickou nebo pohybovou hrou tvoří hodina organický jednotný celek. Díky aktivní účasti jednoho z rodičů (prarodičů), využívání zajímavých učebních materiálů – moderních zpěvníků, CD s nahrávkami písní a poslechových skladeb, leporel a dalších progresivních pomůcek, je působení cílené a intenzivní.²⁴

Doporučený věk pro výuku je od 18 měsíců do 4 let. Vyučuje se ve skupině 8-12 dětí v doprovodu rodiče. Výuka probíhá jednou týdně. Vzdělávací náplní jsou tematické písně, rytmické hry, elementární hra na hudební nástroje, pohybové hry s poslechem hudby, výtvarné a pracovní činnosti. Součástí učebních materiálů jsou leporela, příručky pro rodiče, CD s doprovody a poslechovými skladbami.

---

²⁴ <http://www.yamahacb.cz/>

Rytmické krůčky

„Program **Rytmické krůčky** volně navazuje na První krůčky k hudbě, jedná se však již o cílenou hudební přípravu pro děti od 4 do 6ti let. Děti zvládají hravou formou základy hudební nauky ve spojení s praktickými činnostmi a důraz je kladen především na rozvoj hudební představivosti.

K tomu slouží zejména:

- vnímání metra, rytmu a interpretace na dětské hudební nástroje
- rytmizace, melodizace a scénické vyjádření říkadel
- intonace pomocí solmizačních slabik
- orchestrální hra s využitím klasických i dětských hudebních nástrojů
- cílený poslech spojený s intenzivním vnímáním hudby

Elementární hra na hudební nástroje (zobcová flétna, keyboard, melodické rytmičné nástroje...) může ulehčit rozhodnutí o typu případného dalšího instrumentálního vzdělávání.“

Doporučený věk pro výuku je od 4 do 6 let. Vyučuje se ve skupině 8-12 dětí s možným doprovodem rodičů. Výuka probíhá jednou týdně. Vzdělávací náplní jsou tematické písně, intonace, rytmické hry, hra na hudební nástroje, pohybové hry spojené s poslechem hudby. Součástí učebních materiálů je pracovní sešit, CD s doprovody písní a poslechovými skladbami.²⁵

---

²⁵ <http://www.yamahacb.cz/>

2.3. Vliv hudby na osobnost dítěte

Hudba má vliv na celkový rozvoj osobnosti. Rozvíjí komunikaci, podporuje tvořivost, logické myšlení a paměť. Umožňuje prožitek ze zpěvu, pohybu, hry i poslechu.

Při zpěvu písní se děti učí ovládat své dechové svalstvo, správné vedení dechu, postoj a držení těla. Učí se vyslovovat a uvědomovat si funkci artikulačního aparátu. Zpěv slouží k celkovému rozvoji muzikálnosti dětí, prohlubuje dýchání, zlepšuje kvalitu dětské řeči, vede k lepšímu soustředění, podporuje sebevědomí, cvičí paměť, pozornost, podporuje představivost a přirozenou tvůrčí aktivitu.

Pohyb s hudbou i zpěv samotný podporují dobrý zdravotní stav. Děti si uvědomují stavbu svého vlastního těla a učí se pohybový aparát ovládat. Při těchto činnostech dochází k rozvoji jemné i hrubé motoriky, prožívání radosti a uvolnění psychického napětí. Dochází ke kultivaci pohybu a sladění s rytmem a hudbou.

Hra na nástroje rozvíjí jemnou motoriku, smyslové vnímání a koordinaci pohybů. Musíme dbát na ochranu sluchu dětí a psychického zdraví. Poslech vede k fyzické pohodě a uvolnění těla, k tzv. relaxaci.

Hudební činnosti mají nezastupitelnou roli v rozvoji empatie a citu dětí, podporují estetické a tvůrčí aktivity. Vyžadují vytrvalost při nácviu, sebeovládání a soustředění.

3. Výzkum podmínek pro podporu hudebního nadání v MŠ a ZUŠ

Podmínky pro rozvoj hudebního nadání dětí předškolního věku v praxi – ve stávajících školských institucích ČR jsem diagnostikovala a konzultovala jednak mateřské školy (MŠ) s dominantním začleněním hudební výchovy, dále pak v MŠ, kde je hudební výchova začleněna ve vyváženém poměru s ostatními výchovně vzdělávacími disciplinami a v SZUŠ Zavadila, o.p.s., třídu vede učitelka se zvýšeným zájmem o hudební výchovu. Dále pak ve třídě MŠ, kterou vede učitelka bez zvláštního vztahu k hudební výchově a za účelem vyhodnocení svého výzkumu jsem vypracovala také dotazníky určené jak MŠ, tak ZUŠ. Výsledky svého komplexního šetření jsem shrnula a následně uvádím.

Výzkum měl ověřit tyto hypotézy:

- ZUŠ i MŠ poskytují dostatečné vzdělávání všem hudebně nadaným předškolním dětem.
- Podmínky pro rozvíjení hudebně nadaných dětí v MŠ a ZUŠ jsou srovnatelné.
- Přístup k hudebním činnostem v ZUŠ a v MŠ je rozdílný.

Popis výzkumu

Ve výzkumném šetření jsem použila dvě metody.

1. Přímé pozorování pedagogické činnosti

- a) ve třídě, kterou vede učitelka se zvýšeným zájmem o hudební výchovu (Mateřská škola F. Ondříčka v Č. Budějovicích). Ve třídě bylo zapsáno 28 (5-6ti letých) dětí, průměrná docházka v době pozorování byla 27 dětí. Pozorování proběhlo v červnu 2007.
- b) ve třídě MŠ, kterou vede učitelka bez zvláštního vztahu k hudební výchově. Ve třídě bylo zapsáno 14 (5-6ti letých dětí – zbytek mladší děti) Pozorování proběhlo v dubnu 2007.

- c) c) v ZUŠ, děti vede paní učitelka se zvýšeným zájmem o rozvoj předškolních dětí (SZUŠ Zavadila, o.p.s, České Budějovice).

Ve skupině P PHO bylo zapsáno 10 dětí, docházka v době pozorování byla 8 dětí. Pozorování proběhlo v lednu 2008.

2. Dotazník

Jednou skupinou respondentů byli předškolní pedagogové, vzorek byl složen z učitelů a ředitelů z MŠ v jihočeském kraji (České Budějovice, Soběslav, Tábor) a studenti bakalářského studia z celé České republiky.

Druhou skupinou byli pedagogové ZUŠ, zabývající se vzděláváním předškolních dětí. Tento vzorek byl cíleně vybírán podle toho, zda ve škole taková výuka probíhá. Respondenti byli převážně z jižních Čech (České Budějovice, Soběslav, Tábor, Planá n.L., Sezimovo Ústí), a část z jiných krajů ČR – (Cheb, Stříbro, Plzeň, Praha, Brno, Ostrava, Karlovy Vary).

3.1. Podmínky v MŠ

3.1.1 Pozorování ve třídě ve třídě s dominantním začleněním hudební výchovy (Mateřská škola F. Ondříčka v Č. Budějovicích , červen 2007).

Průběh týdne:

téma: Cirkus

Pondělí

ranní činnosti – děti měly k dispozici klávesy do svačiny v 8hod + po svačině **10min**

počítač – poznávání vyššího a nižšího tónu, řadit za sebou – paní učitelka se věnuje, přehrává a ukazuje na klávesách, zvuky nástrojů, zvuky prostředí – porovnávání zvuků – Naslouchej a hrej si **20min**

šapito – seznámení s padákem, pohybové hry, rytmický doprovod hrou na kokosy **10min**

diskotéka pro školku – trvala 1 hodinu, tak **30min**.čistého času,

pohyb při reprodukované hudbě před spaním **7min** 3 písničky děti zpívaly v postýlkách, paní učitelka hrála na kytaru, pohádka na CD o Pyšné princezně

kroužek flétna – cca 20min čistého času, zábavnou formou, každý individuálně zahrál jednu písničku, všichni přehráli + před tím pohyb cca 6 písniček, hra na flétnu Myšičko myš...

celkem 97 min

Úterý

Ranní činnosti – počítač – tóny **20 min**

Šapito – písnička 3x zazpívána, doprovod s pohyby, kolem šapita dokola, tleskání, zvedání padáku, paní učitelka doprovází hrou na kokosy ... **10 min**

děti předváděly – tygra, koníka, provazochodce žongléře **2 min**

venku – hra na opice – 1 dítě předcvičuje – ostatní opakují – zrcadlo **5 min**

hra na slonice – brčka, kuličky – děti brčkem nasají kuličku a přenesou do mističky **3min**
návlek besídky – písničky s pohybem – křídou na koberec kolo, reprodukováná hudba,
klavír, kytara, ozvučná dřívka, triangl **30 min čistého času**
pomůcky – kytičky, deštníky, závojíčky, čelenky
puštěné pohádkové písničky **8min.**
sbor – nacvičování písniček před vystoupením – 12 dětí **20 min čistého času**
celkem 98 min

Středa

volná hra – malování, dráha, pohyb – chvilku běhají, pak to paní uč. stopne,
1 dívka nacvičuje dýchání s brčkem – včera jí to nešlo, po několika minutách pochopila
princip, ve třídě mají rybičky
holčička přinesla CD – paní učitelka ho pustila **5min**
foukání do peříčka – **3min**
zpěv písničky Cirkus – s pohybem, 1x s klavírem **1 min**
venku – se zavázanýma očima – krotitel – tygři, jdou proti sobě, krotitel musí najít tygra –
tygr musí jít potichu – oba mají zavázané oči – (cvičení sluchu) – **7 min**
odpoledne zpívání písniček – **5 min**
celkem 21 min
odpoledne besídka pro rodiče – **30 min**

Čtvrtek

divadlo – O Smolíčkovi – divadélko Pampeliška Příbram
písnička Pampeliška 2x, dohromady v něm byly 3 písničky – **4 min**, děti odpovídaly,
křičely, varovaly, tleskaly
děti sedí u stolečku – z podnětu 1 stolečku začaly zpívat, spontánně se přidali všechny děti,
i paní učitelka – **2 min**
provaz – hra na akrobaty – chození po provaze, děti sedí, paní učitelka předvedla, 1. dítě
jde, paní učitelka ho opravuje, všichni koukají, postupně zkoušejí všichni, paní učitelka

pomáhá a opravuje, špičky ven, přitom děti zpívaly písničky – **3 min**, na konci děti fandily, tleskaly kolem

celkem 9 min

Pátek

hra na tygry, velbloudi – olizují se, frkají (uvolňování mluvidel) – **2 min**

hra na šaška – děti se pohybují a vydávají zvuky jako šašek, paní učitelka chodí a na jaké dítě sáhne tak to přestane – **2 min**

zpívají písničky o zvířátkách, co už děti uměly s pohybem + nová písnička Cirkus – **4 min**
s vysvětlením slov, kterým děti nerozuměly.

rytmické nástroje – tyčky-slabé dlouhé,

orchestr – 1 dítě je dirigent, vybere písničku, odpočítá, diriguje a děti zpívají a hrají vedle něj, nakonec diváci tleskají na tyčky - **8min**

celkem 16 min

Závěr z pozorování:

Celkový čas věnovaný hudebně-pohybovým aktivitám byl 271 min = **4 hod 31min**

Paní učitelka využívala zpěv, hudebně-pohybové činnosti, instrumentální hru i poslech.

Děti měly možnost se dobrovolně zapojit při ranních činnostech k hudebním činnostem. Měly k dispozici klávesy, na které si mohly zahrát. Dále měly k dispozici počítač s hudebními výukovými programy. Tato činnost mě velice zaujala, protože jsem se s ní ve školce jen tak nesetkala a myslím, že jí moc školek nevyužívá a počítače odsuzuje. Děti měly rozpis, jak můžou u počítače sedět, aby se všechny spravedlivě vystřídaly. Na počítači mohly děti procvičovat rozlišování výšky tónů. Když měl někdo problém, tak mu to zkoušela paní učitelka přehrát i na klavír. Dále děti procvičovaly rozlišování barvy tónů – různé nástroje i nehudební zvuky. Činnost je očividně velice bavila.

Paní učitelka do řízených činností zařazovala dýchání a uvolňování, děti nacvičovaly píseň pomocí padáku (a dále využívají i prádelní gumu). Všechny činnosti (i mimohudební) děti bavily, když na ně byly už moc dlouhé, tak to paní učitelka vycítila a vždy proložila něčím zajímavým – třeba písničkou.

Paní učitelka při integrovaných blocích využívá – pet lahve, kokosové ořechy, chrastící vajíčka, triangel, bubínek, ozvučná dřívka a drhlo.

Hudební nástroje které jsou ve třídě využívány paní učitelkou, jsou klavír, klávesy a kytara.

Paní učitelka absolvovala 7 let v ZUŠ obory klavír a zpěv.

Prostor pro přání dětí byl velice flexibilní, o tom vypovídalo i to, že si děti spontánně začaly zpívat u stolečků, když čekaly na oběd.

Cílem práce paní učitelky je harmonický rozvoj osobnosti.

V této třídě navštěvují nějakou formu výuky v ZUŠ tři děvčata sbor Canzoneta a jedno děvče klávesy, všichni jeden rok.

Většina třídy se podle paní učitelky projevuje jako hudebně nadané. Podle jejích slov se sešly velice hudební děti. Tak hudební třídu za svou praxi ještě neměla. Děti jsou nadány rytmicky, pěvecky i pohybově. Asi jen 2 děti se projevují nehudebně.

Hudebně-pohybové dovednosti dětí zjišťuje ZUŠ a ZŠ individuálně, nechají si zatleskat rytmus a zazpívat písničku.

Školka nabízí také hudební kroužky jako je flétna, sbor – především pro předškoláky, založeno na dobrovolném zájmu. Dále pak logopedie a němčina, kde se také zpívá. Děti se zúčastňují kulturních akcí průměrně 3x do měsíce.

Je pravda, že v tomto týdnu bylo věnováno hodně času hudebně pohybovým činnostem, jedním z důvodů byla v tomto týdnu probíhající besídka, na kterou děti také nacvičovaly.

V tomto týdnu se ale děti nevěnovaly žádným výtvarným aktivitám. Kroužek flétny probíhal v šatně, kde byly děti převlečeny v pyžamech, ty které neměly pyžamo, tak byly jen ve spodním prádle. Kroužek sboru probíhal přímo ve třídě. Děti, které zpívají ve sboru, zpívaly před přistýlkami u klavíru.

Bylo vidět, že děti hudbou žijí, projevují z ní spontánní radost.

3.1.2 Pozorování ve třídě s vyváženým poměrem s ostatními výchovně vzdělávacími disciplínami

Pondělí

Ranní činnosti

Jedeme vláčkem na výlet do zoologické zahrady – 1 písnička, zvuky zvířat, pohyb **7 min**

Had, medvěd, tygr, opice, čáp, vrabec

Cvičení – reprodukováná hudba – pohádkové písničky – strom, zvon, signál - triangel, zvoneček **7 min**

Úterý

Říkanka + písnička – když se čekalo na ostatní děti po svačince **2 min**

Středa

Písničky před spaním – reprodukováná hudba **5 min**

Čtvrtek

Volná hra – paní učitelka vyndala všechny hudebně rytmičké nástroje, radost ze zvuku – **7 min** – pak to paní učitelka zadržela a všechny nástroje sebrala, nemohla poslouchat „kravál“, který z toho vzešel.

Cvičení Šampión – reprodukováná hudba na CD + písničky doprovázené pohyby **10 min**

Pátek

Písnička Ráček s pohybem **1 min**

Šlo se ven, paní učitelka ze školky se vdávala, tak jí děti šly zazpívat **3min**

Celkem - 42 min

Závěr z pozorování:

Paní učitelka využívala reprodukovanou hudbu, protože neovládá žádný nástroj, takže hudbu využívá jako doplnění k jiným činnostem a hudebním doprovodům se v této třídě věnuje kolegyně.

Hudby se využilo při cvičení-reprodukována, říkání říkanek při čekání na ostatní děti (při svačince, při obědě...). Před spaním se pouštěla reprodukována hudba, písničky z pohádek.

Děti měly při ranních činnostech možnost si vyzkoušet hru na lehkou ovladatelnou nástroje, nicméně tato činnost netrvala dlouho, paní učitelka neměla trpělivost poslouchat rámus, který z toho vzešel a nikterak ho neusměrňovala.

Děti si zazpívaly rády, ale zas tak často možnost neměly. Prostor pro přání žádný nebyl, děti dělaly poslušně vše podle instrukcí.

Ve třídě navštěvuje nějakou formu výuky v ZUŠ – jedno dítě na flétnu a jedno dítě na klavír. Hudebně nadaných se ve třídě projevuje do pěti dětí.

Paní učitelka má vzdělání SPg, hudební vzdělání nemá žádné.

Hudebně materiální vybavení třídy je Orffův instrumentář – dřívka, triangl, rumba koule, blog, vajíčka, bubínek, tamburína, rolničky – elektrické piáno, noty, knihy

Hudebně pohybové dovednosti dětí zjišťují učitelé ZUŠ na základě rytmu a zpěvu. Děti mohou navštěvovat kroužky na flétnu a hudebně-pohybový kroužek.

Děti se zúčastňují kulturních akcí průměrně 4x měsíčně, skoro každý týden.

3.1.3. Vyhodnocení dotazníků pro MŠ

Celkem jsem rozdala 70 ks dotazníků, z čehož se mi vrátilo 54 ks, což je návratnost 77 %.

Dotazníky byly rozdány cílovým skupinám převážně osobně přímo učitelkám MŠ.

otázka č. 1

Jaké je Vaše pedagogické vzdělání ?

žádné – 5,5 %

středoškolské – 85,5 %

vysokoškolské – 9 %

otázka č.2

Jaké je Vaše hudební vzdělání?

žádné – 25%

absolvent ZUŠ – 37,5%

středoškolské se zaměřením – 32,1%

vysokoškolské se zaměřením – 0%

jiné - 5,4%

otázka č.3

Jaké hudební nástroje ovládáte?

klavír – 63,5%

housle – 1,9%

kytara – 40,4%

flétna – 57,7%

jiné – 9,6%

otázka č.4

Jaké hudební nástroje využíváte při práci v MŠ?

klavír – 69,8%

housle – 1,9%

kytara – 28,3%

flétna – 47,2%

Orffův instrumentář – 79,3%

jiné – 20,8%

žádné – 0%

otázka č.5

Jaký je čas věnovaný hudebním aktivitám (hudebně-pohybovým) týdně?

méně než hodina – 5,9%

do 3 hodin – 52,9%

do 5 hodin – 33,3%

do 10 hodin – 5,9%

více než 10 hodin – 2%

otázka č.6

Jaké druhy hudebních aktivit využíváte ve své práci?

zpěv – 100%

pohyb – 100%

poslech – 90,6%

instrumentální hra – 83%

tanec – 94,3%

jiné – 56,6%

otázka č.7

Jaké je hudebně materiální vybavení třídy?

špatné – 0%

spíše špatné – 11,1%

spíše dobré – 57,4%

dobré - 31,5%

otázka č.8

Jaké je hudebně materiální vybavení třídy?

klavír – 92,6%

kytara – 38,9

flétna – 70,4

Orffův instrumentář – 96,3%

dětsmi vyrobené nástroje – 59,3%

literatura – 77,8%

nosiče CD – 98,2%

jiné – 27,8%

otázka č.9

Jaké využíváte pomůcky při hudeb. – pohybových aktivitách?

sólové nástroje – 52,8%

doprovodné nástroje – 94,3%

improvizované nástroje – 79,3%

jiné – 13,2%

otázka č.10

Kolik dětí se projevuje hudebně nadaných?

žádné – 4,17%

do 5 – 68,8%

do 10 – 18,8%

nad 10 – 8,3%

většina – 0%

otázka č.11

Jakým způsobem se u dětí projevuje nadání pro hudbu?

Nejčastější slovní odpovědi: čistý zpěv, rytmické cítění, tanec, vymýšlejí si vlastní melodie, celkový zájem a volba těchto činností, frázování, organizují pro ostatní, reagují pohybově, zájem o hru na hudební nástroj, poslech - poznají písničku.

otázka č.12

Zjišťují se hudební dovednosti dětí individuálně?

ANO – 50%

NE – 50%

otázka č.13

Jakým způsobem?

Nejčastější slovní odpovědi: zpěvem, tancem, hrou na nástroje, tvorbou vlastních textů, u klavíru formou hry, individuální hudební projev, doplňková činnost-hudebně pohybová, individuální vystupování, při individuálních činnostech, vytleskávání písně, samostatná práce při hudeb.pohyb. činnostech, pozorování – učitelé ZUŠ zjišťují, průzkum hudebnosti ZUŠ.

otázka č.14

Kolik dětí už navštěvuje nějakou formu výuky v ZUŠ?

Žádné – 47,9%

1 dítě – 4,2%

2 děti – 16,7%

do 5 – 27%

nad 5 – 4,2%

otázka č.15

Jakou formu hudební výuky děti navštěvují v ZUŠ?

skupinovou – 34,6%

individuální – 21,2%

jinou – 0%

nevědělo – 44,2%

otázka č.16

Jak často vystupují děti na veřejnosti?

alespoň 1x měsíčně – 5,8%

1x za půl roku – 82,7%

1x za rok – 11,5%

nikdy – 0%

otázka č.17

Vyžadují děti samy hudebně-pohybové činnosti?

zřídka – 0%

občas – 14,8%

častěji – 14,8%

hodně často – 53,7%

většinou – 16,7

otázka č.18

Účastní se děti HP aktivit bez větších výhrad?

zřídka – 0%

občas – 5,7%

častěji – 9,4%

hodně často – 41,5%

většinou – 43,4%

3.2. Podmínky v ZUŠ

3.2.1 Pozorování v ZUŠ pracující s předškolními dětmi kolektivně, v rámci PPHO

Podmínky v SZUŠ Zavadila, o.p.s., České Budějovice, Zavadila 2143

Výchovně vzdělávací **cíle** výuky v P PHO:

Výuka je založena na hudebně pohybových, poslechových a výtvarných činnostech, které jsou proporcionálně rozvrženy a realizovány na základě psychosomatických vývojových možností dětí předškolního věku. Děti jsou vedeny hravou formou k zájmu o hudbu. Rozvoj jejich hudebních schopností se podílí na komplexním vývoji individuality osobnosti s výrazným sociálním cítěním a se smyslem pro práci v kolektivu s cílem „více umět než vědět“ – tj. – spojit rytmické cítění s pohybem, umět zazpívat jednoduchou píseň, sluchem rozeznávat vlastnosti tónů a vnímat radost z poslechu hudby, z vlastní hudební produkce. Znalost hudebních pojmů není podmínkou.

Děti jsou podněcovány k tvořivých činnostem na elementárním stupni – pěvecké, pohybové, výtvarné, poslechové a v jednoduché hře na lehké ovladatelné hudební nástroje.

Jedna lekce dotována 2 vyučovacími hodinami.

Maximální počet žáků: 10

Základem všech výchovně-vzdělávacích činností je píseň.

Úkoly výchovně vzdělávacích činností:

Rytmické: na základě slov, souvislostí a dětských říkadel rozvíjet rytmické, metrické a tempové cítění ve spojení s uvolněným pohybem. Orientace ve dvoudobém a třídobém taktu.

Sluchové: rozlišení hudebních a nehudebních zvuků, kontrastních vlastností tónů (velmi silně - velmi slabě, vysoké - hluboké, krátké - dlouhé), rozlišení charakteru skladby (pomalé - rychlé, veselé - smutné).

Poslech krátkých skladeb (zpěv a hra učitelky, CD)

Pěvecké: od počátku se dbá na správné návyky dýchání, lehkého tvoření tónu a jasnou výslovnost. Zpívá se nejprve náslechovou metodou, později podle grafického znázornění (bez znalosti not). Vychází se od klesající malé tercie transponovaně v rozsahu dětského hlasu s přibíráním šestého stupně. Dále pokračujeme klesající a stoupající melodií v rozsahu šesti tónů.

Výběr písní s dětskou tematikou.

Hudebně-pohybové: uvolnění celého těla jako příprava ke hře na tělo a na lehce ovladatelné hudební nástroje. Chůze, běh, poskok, cval, sun – motivovat hrou a upřesňovat koordinaci pohybů s hudbou.

Instrumentální: rytmus prakticky osvojovat hrou na drobné bicí nástroje (ozvučná dřívka, rolničky, zvonečky, tamburina apod.), hrou na melodických nástrojích (sopranových a altových zvonkohrách, metalofonech, xylofonech – s jedním až maximálně šesti kameny).

Doprovody v rytmu textu, metra, na těžkou dobu – hru na tělo později zaměníme hrou na lehce ovladatelné hudební nástroje.

Poslechové: poslechem písní a dětských skladeb rozeznáváme prakticky tempa (pomalé - rychlé), dynamiku (silně - slabě), rytmus (dlouze - krátce), výšku (vysoko - hluboko), výškový pohyb melodie (stoupající - klesající), charakter písně (smutná - veselá), rozlišení kontrastních nástrojů (housle - klavír).

K poslechu využíváme hru a zpěv učitelky, poslech dětských vystoupení a nahrávky CD a DVD).

Základní výchovně vzdělávací aplikace na elementárním stupni jsou motivovány prostředím blízkým dětem, vychází z obsahu písní, z ročních období a také z tradičních krajevých a národních zvyků.

Náslechová hodina v SZUŠ Zavadila, o.p.s – založena na výše uvedených metodách.

Téma: Zima

1. zahájení výuky – děti si zvolily píseň, kterou zpívaly za rytmického doprovodu ostatních dětí, tleskání, pleskání, podupávání, pochod na místě.

-individuální i kolektivní činnost

- dobrovolná činnost

- zakončení zpěvem zvolené písně nápodobou zvířecích zvuků – **5 min**

2. Práce s říkadlem „Běžela liška po ledu“ – ozvučná dřívka, bubínek, trianql

- individuální i kolektivní činnost.

- rytmizace textu – hra na tělo, výběr vhodného hudebního nástroje – dřívka, bubínek, trianql, doprovod vybraným nástrojem

- zhudebnění textu – tvorba vlastní melodie, každé dítě individuálně, volba jedné z vytvořených melodií a kolektivní zpěv – **10 min**

3. výchovná složka – v zimě se teple oblékáme - samostatně, nic neztrácíme - rukavice... situace v přírodě – sypejme ptáčkům, na jaře uslyšíme jejich děkovný zpěv – **5 min**

4. Práce s novou písní „Bude zima, bude mráz“ – náslechová metoda

- opakování textu, opakování melodie – brumendo, zpěv textu

opakování písně „Zima je tu, děti“ – **15 min**

PŘESTÁVKA – TOALETA

5. Malujeme písničku „Zima je tu, děti“ – děti sáňkují, koulují se, stavějí sněhuláky, stromy jsou bez listů, modrá obloha a sluníčko, šedivé sněhové mraky...

Děti výtvarně zpracovaly vlastní představu, navzájem si prohlédly obrázky.

Za soustředěnou činnost dostaly odměnou razítko včelky – 20 min

6. Opakování říkadel se zimní tematikou „Vítr, vítr, meluzína mráz“ a „Světýlka, světla“
– **20 min**

Děti vytvořily kruh, postavily se „pravou rukou do kruhu“ a v rytmu klavírního doprovodu v různých tempech pochodovaly, běhaly apod. – příprava pro odlišení rytmizace a ostinata.

7. Opakování nové písně „Bude zima bude mráz“ – **3 min**

8. Závěr – „Nashledanou dobrý den, sejdeme se za týden.“
– informace o příští hodině – 2 min

celkem: 58 min čistého času

Závěr z pozorování:

Lekce je dotována dvěma hodinami týdně. Při příchodu byly děti radostné a hned komunikovaly s paní učitelkou. Jedna holčička paní učitelce přinesla obrázek, který sama doma nakreslila. Paní učitelka projevila radost a hned našla pro obrázek místo.

Děti pracovaly v kolektivu s radostí a se zájmem. Při výběru písní se nadšeně hlásily a neměly ani strach zazpívat si individuálně nějakou písničku. Jedno dítě nechtělo, tak nebylo nuceno. Všechny činnosti byly dobrovolné, ale většiny činností se zúčastnily všechny děti se zájmem.

Ve třídě bylo 8 dětí – zapsaných je 10. Z těchto deseti dětí již osm dětí hraje na hudební nástroj (housle). Tato hudební škola je zaměřena jen na kolektivní výuku přípravného oddělení (+hudební nauka 1.-5.ročník) a individuálně hru na housle a hru na klavír. Předpřípravný obor navštěvují jen předškolní děti (některé nadanější děti i v mladším věku, je-li volná kapacita). Přípravný obor je zaměřen na všechny čtyři oblasti uměleckého vzdělávání a to hudební, výtvarný, taneční i dramatický. Po absolvování P PHO a PHO si děti dobrovolně mohou zvolit oblast dalšího vzdělávání (příp. přejít na jinou ZUŠ, která příslušný obor otevírá).

Na konci lekce děti odcházely a radostně si na chodbě prozpěvovaly. Paní učitelka s dětmi hodně komunikovala, flexibilně a empaticky reagovala na jejich přání a vše pozorně vysvětlila.

Paní učitelka má vystudovanou konzervatoř obor housle, kde je součástí výuky obligátní klavír. Dále vystudovala na Karlově univerzitě obor učitelství pro ZUŠ a aktivně se zajímá o vzdělávání předškolních dětí, má nastudován RVP PV a snaží se děti vést v souladu s ním a respektovat vývojové zvláštnosti předškolních dětí při výuce – i ve hře na nástroj.

Ve hře na nástroj jsou děti velice citlivě vedeny, vyžaduje se i pomoc rodičů. Výsledky jsou takové, že děti mají radost z čistých tónů, které jsou schopny zahrát a už v předškolním věku jsou schopny přirozeně bez žádného drilu a násilností zahrát několik písniček pro radost, což zvyšuje jejich motivaci do dalších let.

3.2.2. Vyhodnocení dotazníků pro ZUŠ

Celkem jsem rozdala 35 ks dotazníků, z čehož se mi vrátilo 19 ks, což je návratnost 54,3%.

Dotazníky byly rozdány cílovým skupinám převážně osobně přímo učitelkám ZUŠ.

otázka č.1

Jaké je Vaše pedagogické vzdělání?

žádné – 0%

středoškolské se zaměř. – 5,3%

vyšší odborné se zaměř. – 68,4%

vysokoškolské se zaměř. – 31,6%

jiné – 5,3%

zaměření pro:

MŠ – 5,3%

1. stupeň ZŠ – 5,3%

2. stupeň ZŠ – 10,5%

3. stupeň (střední školy) – 10,5%

ZUŠ – 84,2%

Jiné – 5,3%

otázka č.2

Jaké je Vaše hudební vzdělání?

žádné – 0%

absolvent ZUŠ – 5,3%

středoškolské se zaměřením (konzervatoř) – 0%

vyšší odborné se zaměřením (konzervatoř) – 79%

vysokoškolské se zaměřením – 26,3%

jiné – 10,5%

otázka č.3

Jaké hudební nástroje ovládáte?

klavír – 89,5%

housle – 26,3%

kytara – 5,3%

flétna – 31,6%

jiné – 26,3%

otázka č.4

Jaké hudební nástroje využíváte při práci v ZUŠ ?

klavír – 89,5%

housle – 21%

kytara – 5,3%

flétna – 26,3%

Orffův instrumentář – 42,1%

jiné – 21%

žádné – 0%

otázka č.5

Pracujete s předškolními dětmi?

individuálně (hra na nástroj)– 79%

ve skupině (2-3 děti hra na nástroj) – 36,8%

kolektivně (PPHV) – 42,1%

otázka č.6

Jaký je čas věnovaný práci s předškolními dětmi týdně?

(vyber dle odpovědi v otázce 5)

individuální výuky

(1 hodina = vyučovací hodina 45 min)

méně než 1 hodina – 40%

1 hodina – 53,3%

2 hodiny – 0%

3 hodiny – 0%

4 hodiny – 6,7%

5 hodin - 0%

skupinové výuky

(1 hodina = vyučovací hodina 45 min)

méně než 1 hodina – 14,3%

1 hodina – 85,7%

2 hodiny – 0%

3 hodiny – 0%

4 hodiny – 0%

5 hodin 0%

kolektivní výuky

(1 hodina = vyučovací hodina 45 min)

méně než 1 hodina – 0%

1 hodina – 62,5%

2 hodiny – 25%

3 hodiny – 12,5%

4 hodiny – 0%

5 hodin - 0%

otázka č.7

Jaké druhy hudebních aktivit využíváte ve své práci?

zpěv – 84,2%

pohyb – 68,4%

poslech – 63,2%

instrumentální hra – 36,8%

tanec – 15,8%

hra na nástroj – 89,5%

jiné – 0%

otázka č.8

Jaké je hudebně materiální vybavení třídy?

špatné – 0%

spíše špatné – 5,3%

spíše dobré – 57,9%

dobré – 36,8%

otázka č.9

Jaké je hudebně materiální vybavení třídy?

klavír – 94,7%

kytara – 15,8%

flétna – 31,6%

housle – 21%

Orffův instrumentář – 36,8%

dětsmi vyrobené nástroje – 0%

literatura – 68,4%

nosiče CD – 47,4%

jiné - 21%

otázka č.10

Jaké využíváte pomůcky při hudebně – pohybových aktivitách?

sólové nástroje – 84,2%

doprovodné nástroje – 47,4%

improvizované nástroje – 5,3%

jiné – 5,3%

otázka č.11

Přijímají se na Vaši školu předškolní děti na základě přijímacích (talentových) zkoušek?

ano – 66,7%

ne – 33,3%

otázka č.12

Přijímají se na Vaši školu všechny předškolní děti, které se přihlásí?

ano – 36,8%

ne – 63,2%

otázka č.13

Vyhledáváte předškolní děti k výuce?

ano – 52,6%

ne – 47,4%

otázka č.14

Jakým způsobem se u dětí projevuje nadání pro hudbu?

Nejčastější slovní odpovědi: zájem o hudbu, rytmické, sluchové, intonační, pohybové cítění, postřeh, soustředěnost,

otázka č.15

Zjišťují se hudební dovednosti dětí individuálně?

ANO – 100%

NE – 0%

otázka č.16

Jakým způsobem?

Nejčastější slovní odpovědi: zpěv, rytmus, sluch,

Talentové zkoušky, přijímací pohovor, pohovor s prověřením hudebnosti, manuální předpoklady, kresba-držení tužky, průzkumový test, test hudebnosti, fyzické a psychické vlastnosti

otázka č.17

Jak často vystupují předškolní děti ve Vaší ZUŠ na veřejnosti?

alespoň 1x měsíčně – 15,8%

1x za půl roku – 73,7%

1x za rok – 10,5%

nikdy – 0%

otázka č.18

Účastní se děti HP aktivit bez větších výhrad?

zřídka – 0%

občas – 5,3%

častěji – 0%

hodně často – 21%

většinou – 73,7%

3.3. Porovnání výsledků, závěr

Závěry z dotazníků:

Hypotéza:

ZUŠ i MŠ poskytují dostatečné vzdělávání všem hudebně nadaným předškolním dětem.

– hypotéza se nepotvrdila

Výhodou mateřských škol je to, že jsou zaměřeny na práci s předškolními dětmi. Paní učitelky mají děti každodenně ve třídě, znají je i jejich potřeby a mohou včas odhalit a identifikovat případné „nadané chování dítěte“ a tím ho včas podpořit v dalším vývoji.

Ovšem požadavky, které jsou kladeny na učitelky MŠ jsou tak všestranné, že je nelze poskytnout všechny na stejné úrovni.

Nevýhodou MŠ je počet dětí na třídu. Ve velkém kolektivu je práce velice náročná a nelze poskytnout všem hudebně nadaným předškolním dětem stejnou individuální péči a naplnit jejich potřebu osobního růstu. Je důležité, na jaké úrovni se nadání projevuje. Pro některé děti stimulace v MŠ stačí, ale pro jiné je to málo. Proto je možnost těmto dětem nabídnout hlubší (speciální) vzdělávání v přípravných odděleních ZUŠ. Zde je práce individuálnější vzhledem k nižšímu počtu dětí. Ne-li úplně individuální. Nevýhodou je, že ne všechny školy předškolní děti chtějí a jejich učitelé nejsou speciálně vzděláni pro tuto věkovou skupinu. Proto se může stát, že pro neznalost některých vývojových zvláštností může být přístup k těmto dětem nesprávný, což se může záhy projevit na zájmu dítěte i zašlapání jeho potenciálu a osobního růstu.

Osobně jsem se při výzkumu k této práci setkala s učiteli i řediteli několika ZUŠ a velice mě překvapil jejich přístup ke vzdělávání předškolních dětí. A to ve smyslu negativním. Podle jejich názoru na těchto školách nemají předškolní děti co dělat, „stejně se nic nenaučí, akorát zdržují a peníze na ně nedostaneme, to je tu raději nechceme, tak je nebereme.“ Pak je druhý tábor, a to těch, kteří považují práci s touto věkovou skupinou za samozřejmost a snaží se i v této oblasti sami vzdělávat a informovat, aby něco nepokazili.

Všeobecně ZUŠ i MŠ neposkytují dostatečné vzdělávání všem hudebně nadaným předškolním dětem. Ovšem záleží na konkrétní škole, na konkrétním učiteli, kdy jejich individuální přístup může nahradit institucionální nedostatky ZUŠ i MŠ.

Pokud ZUŠ má zájem o vzdělávání předškolních dětí a má učitele, který se o ně postará, pak může poskytnout dostatečné vzdělávání všem nadaným předškolním dětem, pokud se jim věnuje individuálně a umí pracovat s jejich potřebami.

Co mateřská škola neposkytne dostatečně, je podpora dítěte ve hře na hudební nástroj - pokud to není hra na flétnu. Z osobní zkušenosti vím, že flétnu učí téměř každá druhá učitelka (z dotazníků vyplývá jako nejčastější využívaný nástroj po klavíru). Většina z nich je ve hře na flétnu sama špatně proškolená a děti si tak do pozdějších let odnášejí více škody než užítku. Učitelům v ZUŠ to může následně trvat i roky, než špatné návyky odstraní.

Jak vyplývá z dotazníků, tak nejvíce je dětem v ZUŠ věnováno času v individuálním vzdělávání – hře na nástroj. To MŠ nemůže poskytnout. Z tohoto faktu vyplývá, že MŠ neposkytuje dostatečné vzdělávání všem hudebně nadaným předškolním dětem.

Naopak v ZUŠ jsou běžně používány nepřiměřené metody výuky pro předškolní věkovou skupinu. Na tuto skupinu totiž není dostatečně pamatováno při vzdělávání učitelů. Proto ani ZUŠ nemůže poskytovat dostatečné vzdělávání ve smyslu hypotézy.

Hypotéza:

Podmínky pro rozvíjení hudebně nadaných dětí v MŠ a ZUŠ jsou srovnatelné.
– hypotéza se nepotvrdila

Podmínky pro rozvíjení hudebně nadaných dětí v MŠ jsou ztížené. Jak už bylo řečeno výše, největším problémem je vysoký počet dětí na třídě. V tom má ZUŠ podmínky jednodušší. Další výhody a nevýhody obou druhů škol jsou uvedeny výše (personální, časové).

Co se týče materiálního vybavení, tak je téměř srovnatelné. Dalo by se říci, že mateřské školy jsou na tom mnohdy, jak vyplývá v dotaznících, lépe vybavením v nástrojích

vyráběných dětmi, improvizovaných a Orffovým instrumentárem. Předpokládá se, že v ZUŠ při individuální výuce učitelé zas tolik vybavení kromě piána, vyučovaného nástroje a notového materiálu nepotřebují. S tímto předpokladem se z pedagogického hlediska, vzhledem k této konkrétní věkové skupině, nechá polemizovat. Pokud necháme ale polemiku stranou, lze říci, že jsou nástrojové podmínky srovnatelné.

Hypotéza:

Přístup k hudebním činnostem v ZUŠ a v MŠ je rozdílný

– hypotéza se potvrdila

Už z toho, že nejvíce dětí v ZUŠ navštěvuje individuální formu výuky, nám vyplývá, že je přístup k hudebním činnostem rozdílný. U kolektivní výuky by měl být přístup stejný. Mé osobní pozorování toto tvrzení potvrzuje. Z dotazníků však vyplývá, že velmi často je přístup rozdílný. V MŠ probíhá hudební rozvoj dítěte v integrovaných činnostech, naopak v ZUŠ se většinou vyčleňuje jen hudebně pohybová stránka a ostatní oblasti se zanedbávají. Dochází tak k jednostrannému rozvoji talentu. Nicméně i v ZUŠ je přístup k dětem předškolního věku zaměřen spíše na prožitek než výkon. Dokládají to i odpovědi, že hodně často – 21% většinou – 73,7% se děti účastní rády hudebních činností.

V individuální formě výuky je přístup často více zaměřen na výkon. U předškolních dětí v mnohem menší míře, než u dětí školního věku. Stejně ale ve výrazně větší míře než u dětí v MŠ.

Vzdělání učitelů:

MŠ

Podle výsledků z dotazníků má většina dotazovaných učitelek mateřských škol pedagogické vzdělání středoškolské, střední pedagogickou školu. Hudebně jsou nejčastěji na úrovni absolventů ZUŠ. Nejčastěji ovládaným nástrojem je klavír, za ním flétna a kytara. Paní učitelky jsou specialistky na problematiku předškolního věku.

Překvapivé je 5,5 % odpovědí, že nemají žádné pedagogické vzdělání – důvodem může být, že část respondentů byla z řad studentů bakalářského studia, kteří teprve získávají kvalifikaci.

ZUŠ:

Oblast vzdělání učitelů:

Učitelé v ZUŠ mají jak už vyšlo z výsledků dotazníků vystudovanou převážně konzervatoř, případně vysokou školu s hudebním zaměřením (AMU, PF). Všichni dotazovaní mají pedagogické vzdělání. Většina učitelů ovládá klavír. Je s podivem, že ho neovládají všichni – vzhledem k tomu, že je při studiu na konzervatoři a vysokých školách s hudebním zaměřením povinný. Klavír je k výuce zapotřebí - ať už učitel učí jakýkoli nástroj. Patrně je to tím, že někteří učitelé učící na ZUŠ mají i jiné vzdělání – jak vychází z dotazníků, i když jich není mnoho.

Doporučení pro podporu:

ZUŠ- Zajistit dostatečné vzdělání pedagogů, kteří se věnují předškolním dětem v rámci kolektivní, skupinové či individuální výuky, v oblasti specifík v předškolním věku.

Zaměřit se na prožitek, ne na výsledek (výkon).

Mít dostatek trpělivosti.

MŠ- Zajistit včasnou diagnostiku dětí s výrazným „hudebně nadaným chováním“ a zajistit dostatečný stimul pro jejich rozvoj.

Pracovat v menší skupině dětí, dávat přiměřené úkoly vzhledem k věku.

Důležitá je spolupráce MŠ a ZUŠ.

Tyto dvě instituce by spolu neměly soupeřit o to, kdo poskytuje dítěti lepší umělecké vzdělání, ale doplňovat se.

ZUŠ má toto umělecké vzdělání rozšiřovat a prohlubovat. Zejména individuálnější péčí a menším počtem dětí ve skupině, v oblasti hudební a výtvarné výchovy, případně taneční a dramatické výchovy.

Mateřská škola postihuje základ, na kterém by měla ZUŠ stavět.

4. Program rozvíjení hudebního nadání předškolních dětí

Program je sestaven tak, aby se v praxi dal použít nejen k zařazení příslušných činností do každodenních aktivit v MŠ (změnou motivací), nýbrž i při rozšířené hudební výchově v MŠ nebo jiných zařízeních a v neposlední řadě se dá použít i v ZUŠ, jedná se o inspiraci, jak cílevědomě pracovat s dětmi v hudební výchově. Jsou zde dodrženy **metodické postupy** nácviků všech složek hudební výchovy – zpěv, pohyb, poslech a instrumentální hra.

Program se dá využít v jakékoli věkové kategorii, záleží na počtu dětí a jejich stupni nadání. Lze zvolit rychlejší postup u nadanějších dětí nebo naopak zpomalit u dětí mladších a vzdělávací nabídku rozdělit do delšího časového úseku. Průběžně tedy vyhodnocujeme vhodnost činností a pokroky dětí a podle toho pružně upravujeme další postup.

Cílem programu je s postupným zvyšováním náročnosti rozšiřovat intonační rozsah, rozvíjet rytmické, metrické a tempové cítění, seznamovat s hudebními nástroji, s poslechem hudby a náslechem. Hru na tělo postupně měníme hrou na lehce ovladatelné hudební nástroje.

Zpěv písní je základem všech hudebních činností, nejen pěveckých. V programu využívám převážně lidové písně, které mají v dětském repertoáru přední místo, a také zhudebněná říkadla, která jsou základem hudebnosti.

Větší prožitek navodíme vhodnou motivací, která může být mimohudební (maňásek, nakreslený obrázek, pohádka, hádanka, příběh .....)

Všechny činnosti jsou vedeny hrou formou, činnosti by měly být dobrovolné a přiměřené schopnostem a dovednostem skupiny dětí, se kterou jsou vedeny.

Pohádkové království hudby

4.1. Září

Motivace

Vyprávění o království

Bylo jednou jedno království, a bylo plné samých zajímavých postaviček. Na paloučku každý večer tančila holčička, které říkali Písnička. Tančila a k tomu si zpívala: „*Já jsem malá holčička, říkají mi Písnička, co nevím, to nepovím, s každým já si rozumím. Dětem ouška ráda hladím, s koťaty si zadovádím, na sluníčku vesele, hledám nové přátele.*“²⁶

Děti, jste také moji přátelé? Tak to se mi určitě také představíte, že?

(vyprávění provází maňásek – holčička Písnička)

Hra na tělo – tleskání, pleskání

Jak se jmenuješ?

Začne paní učitelka, zatleská své jméno a zapleská jméno dítěte, dítě zatleská své jméno a zapleská jméno dalšího kamaráda.

Kdo a co všechno sídlí v pohádkovém království hudby?

Vymýšlíme s dětmi – notičky, hudební nástroje, děti, které na nástroje umí hrát – nebo se na ně teprve učí, písničky, říkanky, houslový klíč – který otevírá bránu do království, sluníčko, les, louka, domeček, hrad, zvířátka, lidi, kytičky ..... necháme děti vymýšlet – rozvíjíme představivost.

- hra na tělo (*střídat tleskání, pleskání, podupy*) + hra na ozvěnu – vybereme zvířátka, kytičky – a rytmizujeme je + hra na řetěz

---

²⁶ Beilová V., Barevné cinkání, Music Cheb, 1997, str. 9

– ko-čič-ka, je-ze-vec, sle-pič-ka, kra-vič-ka, ha-fá-nek, hu-sič-ka, krá-lí-ček, za-jí-ček, hou-sen-ka, sto-nož-ka, ží-ža-la, pa-vou-ček, mra-ve-nec, ku-kač-ka, rů-žič-ka, tu-li-pán, pe-tr-klíč, sa-san-ka, ko-při-va.

– pej-sek, koč-ka, slíp-ka, krá-va, hu-sa, krá-lík, za-jíc, pa-vouk, rů-že, trá-va, ... kon-va-lin-ka,

Jaké hudební nástroje bydlí v království (které děti znají)?

S dětmi jmenujeme hudební nástroje, které znají a postupně je budeme s těmito nástroji seznamovat, v každé hodině (či při řízené činnosti v MŠ) s jedním novým.

– housle, basa, kytara, flétna, piáno, klavír, bubny, dřívka, zvonkohra.....

Seznámíme děti s hudebními nástroji Orffova instrumentáře.

– Které nástroje sídlí v domečku nedaleko lesa Borováka?

rytmické

Hůlky (dřívka), rámový bubínek, tamburína, dřevěný blok – rourový bubínek, triangel, činel, prstové činelky, rolničky, rumbakoule, tympány

melodické

Zvonkohry, metalofony, xylofony

– ukážeme dětem tyto nástroje – ty, které máme k dispozici, a ukážeme jim správnou hru na ně

– děti se s nástroji budou seznamovat postupně v dalších hodinách

– v MŠ můžeme využít při spontánních činnostech, kdy dětem umožníme hru s nimi, pokud máme vhodné podmínky – např. nižší počet dětí...

Sluchová diferenciacie

- různé nástroje hrají různě vysoko
- každý má jinou barvu a výšku hlasu
- na každém nástroji můžu zahrát vysoké tóny a také hluboké tóny

sluchová hra - nejprve dětem zahrajeme vysoké tóny a poté hluboké – zeptáme se, co nám to připomíná (zpěv ptáčka, bručení medvěda...)

- děti mohou i zavřít oči, lehnout si ....
- děti si mohou uvědomit rozdíl ve výšce tónů

Hra na ptáčky a raky

- hrajeme vysoký tón – děti udělají krok dopředu – (jako když ptáček popoletí o větvičku dál),
- hluboký tón – krok dozadu – (jako ráček)
- když děti nemotivuje, můžeme výšku tónů různě střídat

- zahrajeme postupně za sebou 2 různě vysoké tóny
- určujeme první tón – pokud byl nižší, uděláme dřep – a budeme hopsat jako zajíčkové (skákat jako žabky, plazit se jako hadi) – pokud byl vyšší zůstaneme stát a budeme poklusávat jako koníčkové (chodit jako čápové...)

Sluchová hra – děti sedí v kroužku, zavřou oči a zpívají písničku, „Liška šiška pampeliška“, jedno dítě chodí vně kroužku

- na slova vyvede ji ven – jedno vybrané dítě, které chodí po kroužku, vybere dítě sedící v kroužku a to vysloví „Lištičko, kde jsi?“ a ostatní děti mají poznat po hlase, kdo byl vybrán.

Sluchová hra – na písničkách – o 2 tónech ukazovat polohu tónů pomocí polohy rukou – výš, níž, později o 3 tónech

Zpěv

Výběr písně

– začneme s melodizací známých říkadel, na 2 - 3 tónech

intonační model – g-e, g- f-e

Houpy, houpy – 2 tóny

Houpy, houpy, kočka snědla kroupy, koťata se hněvala, že jim taky nedala.

Liška šiška pampelička – 3 tóny

Liška šiška pampelička, zabloudila v lese myška, ten, ten, ten, vyvede ji ven.

Hajej nynej – 2 tóny

Hajej, Hynek, maličký, máma koupí botičky a tatínek pásek za myší ocásek.

A stařenka čepičku za tu malou slepičku a staříček kožíšek za lískový oříšek.

Halí, belí – 3 tóny

Halí, belí, koně v zelí a hřibátka v petrželi.

Halí, belí, kočka v zelí a pes v koši, on ji straší, kočička se polekala, ven okénkem utíkala.

Halí, dítě, kolébu tě, až mi usneš, odejdu tě, do zahrádky na karlátky, do doliny na maliny.

Spi děťátko spi – 2 tóny

Spi děťátko spi, dám ti jablka tři, jedno bude červené, druhé bude zelené a to třetí modré, budeš spinkat dobře.

Kolo, kolo mlýnský – 3 tóny

Kolo, kolo mlýnský za čtyři rýnský, kolo se nám polámalo, mnoho škody nadělalo, udělalo báb.

Pekař peče housky – 3 tóny

Pekař peče housky, uždibuje kousky, pekařka mu pomáhá, uždibují oba dva.

- dbáme na správné držení těla, pěvecký postoj

Dechová cvičení

Nádech

Písnička, když tančí na paloučku, tak tam tančí mezi kytíčkami. A ty kytíčky tak krásně voní, když vykvetou, cítíte to děti taky?

(přičichneme ke kytíčkám.)

A z domečku, tam dřívka zatápějí a zvonkohra připravuje koláče ke svačince, cítíte ty povidla?

A včeličky sbírají nektar z kytíček. – děti dostanou brčka a sbírají nektar (kuličky) na brčko a nosí je do mističky a snaží se všechny kuličky vysbírat.

výdech

A kolem hradu k rybníčku a přes pole k hájovně se šine vláček. A jak ten vláček dělá? Šššššš a zkoušíme na jeden výdech jet jako mašinky.

A na pláni se protahuje had. A ten had dělá sssssssssssssssss.

Práce s písní

– vzbudíme zájem o písničku vhodnou motivací – můžeme využít obrázek, maňáska, písničku, pohádku ...)

– nejprve zpívá písničku paní učitelka, bez hudebního doprovodu – některé děti se postupně přidávají

– přidáme doprovod rytmického nástroje – hraje paní učitelka, děti vidí, jak se nástroj používá

nástroje střídáme, děti se učí naslouchat, mají možnost poznat různé barvy nástrojů,

děti tleskají rytmus slov písničky – hrou na tělo

- můžeme přidat doprovodné pohyby k písničce
- nakonec přidáme hudební doprovod klavíru a písničku si zazpíváme
- písničku můžeme zpívat nejen na slova, ale i slabiky, brumendem či jako zvířátka na citoslovce (pejskové, kočičky, ovečky ...)
- pro navození hlavového tónu využíváme hlásky m a ň
- písničku transponujeme v různých tóninách – tím také zjišťujeme rozsah pěveckého hlasu a můžeme vybrat vhodnou tóninu (využíváme hlavně při individuálním zpěvu)
- své místo má jak individuální, tak kolektivní zpěv
- při opakování písni dáme možnost výběru přímo dětem, co si chtějí zazpívat
- učitelka má být v takovém zorném úhlu, aby dítě nemuselo zaklánět hlavu, a být dětem příkladem v kultivovaném zpěvu, protože ji napodobuje
- v MŠ učitelka s písničkou pracuje průběžně, nezařazuje všechny činnosti v jedné řízené činnosti, ale často v rámci integrovaného celku ve spojení s dalšími aktivitami

Hudebně pohybová výchova

- při hraní písničky zpíváme silně, slabě, zesilujeme, zeslabujeme podle klavíru či na základě motivace, např. zvířátka
- paní učitelka hraje písničku, děti do rytmu pochodují, rychle, pomalu, silně slabě, zrychlují, zpomalují – běžíme jako koníčkové ....
- děti ukazují výšku tónu

Instrumentální hra

- nejprve hrajeme bez rytmických nástrojů a využíváme svého těla – „hra na tělo“ tleskání, pleskání, louskání, podupy...
- „hra na ozvěnu“
- nejprve vždy začínáme rytmem, později přidáváme metrum, takt, ostinato
- seznámení s rytmickými hudebními nástroji – stejný postup jako u „hry na tělo“

– při doprovodu písní začínáme nejprve hrou rytmu slov písně, později přidáváme metrum, takt a ostinato), začínáme od dvoudobého (a sudého) taktu k třídobému taktu.

Děti si mohou nakreslit či namalovat – Království hudby, obsah písniček, hudební nástroje...

– v hodině, je-li čas, nebo doma, posílí to prožitek z hodiny a děti si snáze zapamatují, co se naučily.

4.2. Říjen

Motivace

Děti opět provází holčička Písnička, na začátku hodiny se s dětmi přivítá a zopakuje si s nimi písničky, a to, co se již naučily, a k tomu přidává nové prvky.

... co se na paloučku děje, motivuje děti k naučení nové písničky, k pohybovým činnostem, k poslechu, taky jim zatančí a zazpívá a seznámí s novým rytmickým nástrojem.

Zpěv

Výběr písně – na 4 tóny

Intonační model – g,a, g, e

Zlatá brána (rozsah 5 tónů)

Zlatá brána otevřená, zlatým klíčem odemčená, kdo do ní vejde tomu hlava sejde, ať je to ten nebo ten, praštíme ho koštětem.

Běžela ovečka

Běžela ovečka hore do kopečka a za ní beránek žalovat na zámek,
Nežaluj beránku na svojí galánku, ona ti uvije věnec z rozmarýnku.

Pod naším okýnkem

Pod naším okýnkem rostou tam dvě růže, pod naším okýnkem roste tam štěp.
Jsou na něm jablíčka, trhá je Ančička, jsou dobrá, jsou sladká, jsou jako med.

Vdávala se myška

Vdávala se myška Hryžka, kohopak si brala?
Mňau kocoura hrdopýška, strašně se ho bála.
Kocouři jim vyhrávali, ženich ji ved sálem,
a když spolu tancovali, láskou ji sněd málem.

- paní učitelka dětem písničku zahraje na klavír – melodii
- paní učitelka dětem písničku zazpívá s doprovodem klavíru - děti učíme naslouchat
- zeptáme se dětí, o čem se v písničce zpívalo
- vysvětlíme slova, která neznají
- zpíváme písničku bez hudebního doprovodu, některé děti se už přidají
- paní učitelka může doprovodit na rytmický nástroj
- zopakujeme si, jaké nástroje už známe a přidáme nějaký nový (na který hraje paní učitelka) – děti vidí, jak se na nástroj hraje, děti naslouchají
- když děti už dobře umí text, rozdělíme je na skupinky
- jedna skupinka zpívá, druhá hraje na nástroj, poté vystřídáme
- můžeme přidat doprovodné pohyby k písničce
- nakonec přidáme hudební doprovod klavíru. A písničku si zazpíváme.

Hudebně pohybová výchova

Pohybové hry

Zlatá brána – děti utvoří dvojice, jedna dvojice je brána, ostatní děti v dvojřadě procházejí bránou a na poslední slabiku, která dvojice zůstane pod zavřenou branou, tak se přidává a prodlužuje bránu

Běžela ovečka – běháme jako ovečky – rychle, hudební improvizace – ztvárnění vlka, ovečky se schovávají před vlkem, běhají tiše, pomalu, vlk ovečky honí – silně, nahlas,
Hra – vlk chytá ovečky (na způsob Rybičky rybáři jedou)

Pod naším okýnkem – doprovodné pohyby k písničce – ze dřepu rosteme jako růže a jako štěp, přivoníme si k růži, trháme jablíčka, olizujeme se od medu – uvolnění pusy

Vdávala se myška – točíme se ve dvojici do kolečka do rytmu, zkoušíme různé kroky – poskočný...

Deklamace říkadel s doprovodem hry na tělo – rytmická deklamace

U potoka/ roste kvítí,/ říkají mu petrklíč,/ na koho to /slovo padne /ten musí jít z kola pryč

1. Tleskání, pleskání podupy tleskání pleskání podupy
2. rozdělíme děti na skupiny – ty se střídají – hra na řetěz
3. rozdělíme děti na 2 skupiny a ty se po době střídají
4. rozdělíme děti na 2 skupiny a ty se po slabikách střídají
5. přidáme několika dětem jeden rytmický nástroj – dřívka (ostatní děti hrají na tělo)
6. můžeme přidat druhý rytmický nástroj – rourový blok
7. střídáme oba rytmické nástroje
8. děti rozdělíme na 2 skupiny, 1. děti, které hrají, 2. děti, které jen zpívají

– stejně můžeme praktikovat na naučených písničkách

Hrajeme na piáno právě naučenou písničku

- v různém tempu – děti na tempo reagují změnou rychlosti pohybu, chodí, běží....
- v různé dynamice – silně, slabě, vesele, smutně
- děti reagují na melodii – stoupající, klesající – ukazováním rukou, snižováním těla...
- necháme dětem volnost v pohybu, na hranou melodii – děti improvizují

Instrumentální hra

Dětem představíme další rytmické nástroje – rámový bubínek, tamburínu, triang

- část dětí hraje na nástroje, část dětí hru na tělo
- hra na ozvěnu, hra na řetěz – jednoduché rytmické modely
- zkusíme doprovázet rytmus písničky
- seznámíme děti s hrou metra (x rytmus)

Hudební poslech

- paní učitelka sama hraje písničky a zpívá – živá reprodukce
- poslechneme si naučenou (nebo právě osvojenou píseň) na CD
- děti zkoušejí naučené písničky zpívat jednotlivě – povzbuzujeme je k tomu, ostatní děti vedeme k tomu, aby kamarádům naslouchaly

Hudební hádanky

Zahrajeme dětem úryvek z písničky, kterou už umí – děti poznávají:

- dle melodie – začátek, konec, střed písně

Děti si mohou nakreslit či namalovat obsah písničky, nové hudební nástroje, se kterými byly seznámeny.

4.3. Listopad

Motivace

Hodiny provází nadále Písnička, motivaci si vymyslíme sami, podpoříme tak vlastní tvořivost a dáme prostor pro reakce dětí.

Hudební hádanky (poslech)

Zlatá brána, Běžela ovečka, Pod naším okýnkem, Vdávala se myška

– poznáváme po melodii

- nejdříve zahrajeme dětem celou píseň
- zahrajeme jen začátek
- zahrajeme konec
- zahrajeme střední část

Zpěv

Výběr písně – v rozsahu 5ti tónů

Běží liška k Táboru

Běží liška k Táboru, nese pytel zázvoru, ježek za ní pospíchá, že jí pytel rozpíchá.

Cib, cib, cibulenka

Cib, cib, cibulenka, mak, mak, makulenka, když jsem byla maličká, chovala mě matička, a teď když jsem veliká, musím chovat Jeníka.

Skákal pes

Skákal pes přes oves, přes zelenou louku, šel za ním myslivec péro na klobouku.

Pejsku náš, co děláš, žes tak vesel stále, řek bych vám, nevím sám, hop a skákal dále.

Sedí liška pod dubem

Sedí liška pod dubem, má píšťalku a buben, na píšťalku píská a na buben tříská.

- postup při učení nové písně je stále stejný
- při zpěvu dáváme pozor, aby děti nekřičely a netlačily na hlas, nikdy nezpíváme ve forte
- nezpíváme příliš dlouho, aby se hlasivky neunavily – praktikujeme stále skupinky – jedna skupinka zpívá, druhá doprovází
- při zpěvu se soustředíme na postoj dětí – při zpěvu spíše stojíme nebo sedíme na židličce
- jdeme příkladem ve správném dýchání a frázování
- vedeme děti k reakci na dirigentská gesta
- seznámení s předehtou, mezihrou a dohrou

cvičení na výdech

peříčko – foukáme do peříčka a snažíme se ho udržet co nejdéle ve vzduchu

- foukáme do horkého talíře, aby nám polévka vystydla

Hudebně pohybová výchova

Cib, cib, cibulenka

děti stojí v kroužku, drží se v boku a na *cib-cib, cibul-enka, mak- mak, maku-lenka* – rytmicky střídáme po slabikách podřep a stoj, celkem 4x

Když jsem byla maličká, chovala mě matička – natáčejí se na místě - ruce v bok

A teď když jsem byla veliká – stojí ve vzpažení nebo se zvednou až do výponu na špičkách

Musím chovat Jeníka – tleskat ve vzpažení

Běží liška k Táboru – běháme jako lišky, střídáme běh a chůzi – dle tempa

Sedí liška pod dubem – sedíme na zemi a převádíme píšťalku a buben

– můžeme si písničku doprovodit bubínkem...

Skákal pes – zaštekáme si jako pejsci – uvolnění ústních svalů

Běháme jako pejsci – vesele, smutně, vážně, rozpustile, silně, potichu

Hra na tělo – zatleskáme si rytmus písničky – deklamace textu, bez zpěvu

- rozdělíme děti, část tleská, další pleskají, podupávají – různě to variujeme a tím obohacujeme a cvičíme dětskou paměť – hra na řetěz
- připravujeme děti na rytmické hádanky

Hra na ozvěnu

- rytmus - děti postupně všechny zařukají nějaký rytmický model – ostatní zopakují
- melodie – děti zazpívají nějaký hudební motiv – ostatní zopakují
- procvičení paměti a podpora tvořivosti

Melodie – stoupající, klesající – děti ukazují pomocí rukou

Instrumentální hra

Seznámení s dalšími rytmickými nástroji – činel, prstové činelky, rolničky, rumbakoule

Hra metra – pravidelné střídání po době (x rytmus)

Rytmický doprovod na různé nástroje, střídání

Hudební poslech

- zpěv lidových písní na CD
- zpěv paní učitelky
- zpěv ostatních kamarádů

Děti si mohou zážitek upevnit výtvarným dílem – kresba, malba písničky, nástroje...

4.4. Prosinec

Přidáváme těžší rytmický doprovod a nové rytmické hádanky, střídáme metrum s rytmem

Hudební hádanky:

Houpy, houpy, Liška šiška pampelička, Hajej, nynej, Halí, belí, Spi děťátko spi , Kolo kolo mlýnský, Pekař peče housky,

Zlatá brána, Běžela ovečka, Pod naším okýnkem, Vdávala se myška

Běží liška k Táboru, Cib, cib, cibulenka, Skákal pes, Sedí liška pod dubem

- jen ty písničky, které jsme s dětmi stačili nacvičit
- melodické hádanky – začátek, konec, střed
- rytmické hádanky – na 1 tónu bez melodie zkusíme dětem zahrát kousek písničky, jestli poznají, která to je.
- děti rytmus nacvičily na rytmické nástroje a hrou na tělo

Zpěv

Výběr písně – nepřidáváme moc nových písní, zůstáváme u písní v rozsahu kvinty

(5ti tónů)

- písně zpíváme na citoslovce – jako slepičky, kozy, ovečky...
- zpíváme se změnami dynamiky
- „hra na ukazovanou“ – nejprve zazpívá učitelka (předvětí) a děti doplní druhou část (závětí), zpočátku ucelené části, později i neočekávané změny tak, aby to děti zvládly; variantou může být zpěv skupin podle ukazování
- nacvičíme vánoční koledu „Rychle bratři“

Další písně na výběr (5 tónů)

Malička su

Malička su, husy pasu, tancovala bych já, až se třasu, tancovala bych já, až se třasu.

Třeba su já, malušenká, přece mě má ráda má maměnka, přece mě má ráda má maměnka.

Travička zelená

Travička zelená, to je moje potěšení, travička zelená, to je moje peřina,

když si smyslím, na ní lehnu, když si smyslím, na ní sednu,

travička zelená, to je moje peřina.

Vánoční koleda

Rychle bratři

Rychle bratři, rychle vstávejme, do Betléma honem chvátejme,

dary s sebou vezměme a Ježíška pozdravme,

takto jemu zvučně zahrajme.

Hudebně pohybová výchova

- při písních pochodujeme do rytmu
- na každou 1. dobu (u 2-dobého taktu – vždy, když vykročíme pravou nohou) tleskneme (tleskáme na metrum)
- hra na řetěz – různé prvky hry na tělo a různé rytmickými modely – max.2-3 modely
- souběžná hra několika prvků hry na tělo a několik rytmických modelů – střídání rytmu a metra
- hra na ozvěnu – dítě vymýšlí melodii (na slabiku) i rytmus, ostatní to zopakují, vystřídají se všichni

Instrumentální hra

Seznámíme děti se zvonkohrou

- hrajeme odděleně rytmus, metrum
- kombinujeme v písničce rytmus a metrum - odděleně
- hrajeme rytmus a metrum současně, rozdělíme děti do 2 skupin
- vymýšlíme různé jednoduché modely k písničce, kde se střídá rytmus s metrem

Reprodukováná hudba

Poslech koledy

Živá hudba

- děti se poslouchají navzájem, jak zní jejich zpěv, jak zní doprovod ke zpěvu
- můžeme si klást otázky – není třeba doprovod ztišit? Není třeba ztišit jen některý nástroj? Hledáme příjemnou barvu našeho reprodukováného díla.
- návštěva vánočního koncertu

4.5. Leden

Upevňování intonační řady o 5-ti tónech, důraz na přízvuchné doby (1. a 3.doba), mezihra, předehra, dohra, smyčcové nástroje

Zpěv

- „hra na ukazovanou“
- „štafeta“ – zpívá jeden za druhým
- sólový zpěv – děti si mohou vybrat písničku, ostatní mohou doprovodit hrou na tělo, hrou na rytmické nástroje
- „hra na ztracenou melodii“ – zpíváme kousek písně a přestaneme zpívat nahlas (zpíváme si v duchu)

Výběr písně – zůstáváme na 5-ti tónových písních

Holka modrooká

Holka modrooká, neseďávej u potoka, holka modrooká, neseďávej tam,
v potoce je velká voda, vezme-li tě bude škoda, holka modrooká, neseďávej tam.

Holka modrooká, neseďávej u potoka, holka modrooká, neseďávej tam,
v potoce se voda točí, podemele tvoje oči, holka modrooká, neseďávej tam.

Holka modrooká, neseďávej u potoka, holka modrooká, neseďávej tam,
v potoce je hastrmánek, zatahá tě za copánek, holka modrooká, neseďávej tam.

Pec nám spadla

Pec nám spadla, pec nám spadla, kdopak nám ji postaví,
starý pecař není doma a mladý to neumí.

Zavoláme na dědečka, ten má velké kladivo,
dá do toho čtyři rány a už je to hotovo.

Rybička maličká

Rybička maličká po Dunaji plave,
chytil jí šohajek u samého kraje.
Nech mě zas šohajku u té čisté vody,
jsem ještě maličká, dopřej mi svobody.

Další písně v rozsahu 5-ti tónů

Ovčáci čtveráci
Šel tudy měl dudy
To je zlaté posvícení
Už je to uděláno
Tancovala žížala
Marjánko má
Byla jedna babka
V zahradě na hrušce sedává kos

Hudebně pohybová výchova

- pohybové ztvárnění písní, či doprovodné pohyby k písním
- zpěv jednoduchých písní s hrou na tělo – hra s rytmem

Hudebně vyjadřovací prostředky

- tempo, melodie, dynamika

Instrumentální hra

- Hra na rytmické nástroje – jako na ozvěnu – část dětí doprovází, část dětí zpívá
- přidáme hru těžké doby (1. a 3. doba v taktu), hra 1. doby v taktu
- kombinujeme hru rytmu, metra, těžkých dob, zařadíme do hry i mezihru
- necháme děti volně na základě zkušeností doprovázet písničky – již naučené na rytmické nástroje.

Hudební poslech

- seznámíme děti s novými melodickými nástroji – smyčcové – housle, viola, violoncello, basa
- pustíme jim úryvek skladbičky zahrané na probraný nástroj
- případně zvládá-li paní učitelka, zahraje jim sama a přinese nástroj ukázat živě
- prohlédneme si nástroje na obrázku.

Pro paní učitelku:

Hudební nástroje²⁷:

Dřevěné dechové nástroje – příčná flétna, klarinet, saxofony, hoboj, fagot, zobcové flétny

Žest'ové nástroje – kornet, trubka, tenorový a barytonový roh, pozoun, eufonium, tuba, lesní roh

Smyčcové nástroje – housle, viola, violoncello, kontrabas

Bicí nástroje – bubny, souprava bicích, samozvučné bicí nástroje a tympány,

Samostatné nástroje – klavír, klasická kytara, harfa

Nástroje pro samouky – elektrická kytara, basová kytara, elektrické klávesové nástroje, folková kytara, tradiční a lidové nástroje

Ostatní drnkací nástroje – banjo, mandolína, loutna, ukulele, balalajka a jiné národní a regionální nástroje....

---

²⁷ dělení dle – Ben-Tovim, Souhlas – Hudební nástroj a naše dítě, Potrál, Praha 2007 – str. 6

4.6. Únor

Zvukomalba, hra na tělo, mezihry, rytmický doprovod – rytmus, metrum, 1. doba.

Zpěv

- u opakovaných písní, které mají děti dobře upevněny
„hra na ukazovanou“ – vytvoříme 2 skupiny dětí – kočky a pejsci, na ukázání zpívá jedna ze skupin
- „štafeta“ – zpívá jeden za druhým
- zpěv na citoslovce ...
- zpěv se změnami dynamiky, tempa,
- sólový zpěv
- „hra na ztracenou melodii“

Výběr písně – o rozsahu 6ti tónů

Nové písně

Kočka leze dírou

Kočka leze dírou, pes oknem, pes oknem, nebude-li pršet, nezmoknem,
nebude-li pršet, nezmoknem.

A když bude pršet, zmokneme, zmokneme, na sluníčku zase uschneme,
na sluníčku zase uschneme.

Já jsem z Kutné Hory

Já jsem z Kutné Hory, z Kutné hory, koudelníkův syn,
já mám v Praze tři domy, až je koupím budou mé,
já jsem z Kutné Hory, z Kutné Hory, koudelníkův syn.

Není řemesníka, řemesníka nad koudelníka,
má-li dosti koudele, na měkko si ustele,
není řemesníka, řemesníka nad koudelníka.

Prší prší

Prší, prší, jen se leje, kam, koníčky, pojedeme, pojedeme na luka, až kukačka zakuká.

Kukačka už zakukala, má panenka zaplakala, ty kukačko, nekukej, má panenko, neplakej.

Hudebně pohybová výchova

Prší prší – děti běhají lehce jako ten deštík, silně jako silný déšť, potichu, nahlas, zesilují, zeslabují a doprovázejí to příslušnými pohyby, kroky, poskoky...

– děti dostanou šustící papír a do rytmus ním třou, vytváří se efekt deště – zvukomalba (také lze drhlem hrát)

- **hra na tělo** – prší – dvěma prsty do dlaně, tření dlaní, louskání – hra na bouřku, začne první a postupně se přidávají ostatní děti – tření dlaní, klepání dvěma prsty, dlaň dlaní tleskat, pleskat do nohou, podupávat... a zpátky od konce – zvukomalebný efekt

Kočka leze dírou – děti ukazují stoupající či klesající melodii, kočka se může protáhnout, děti předvedou, jak kočka asi prolézá dírou a pes leze oknem – běh přes překážky.

Můžeme zopakovat stejné pohybové hry na tělo jako u písničky Prší prší.

Já jsem z Kutné Hory – hra na tělo – tleskání – rytmus, podupy – metrum, pleskání – 1. doba

– tichá písnička – zatleskáme jen rytmus písničky bez melodie

– hra na řetěz, každý zatleská kousek, podle toho, jak děti zvládnou, vybereme náročnost – začneme tak, že se rozdělíme na 2 skupiny a střídají se předvětí-závětí, později můžeme přidat po čtyřtaktí, kratší části u této písni nedoporučuji.

Hudebně vyjadřovací prostředky

- zařadíme do hodiny na opakovaných písních i jiných – jen hraných - změny tempa, melodie, dynamiky

Instrumentální hra

- hra na rytmické nástroje – jako na ozvěnu – část dětí doprovází, část dětí zpívá
- kombinujeme hru rytmu, metra, těžkých dob, 1.dob – různé nástroje
- necháme děti volně na základě zkušeností doprovázet písničky – již naučené
- hra do pomlky
- zkusíme zařadit hru rytmického ostinata

Hudební poslech

Hudební hádanky – melodické i rytmické

- můžeme dát dětem i hádanky slovní
- ... teď si zazpíváme písničku, kde se zpívá „až kukačka zakuká“, „ to je moje potěšení“
- poslechneme si nové písničky na CD
- seznámení s dalšími hudebními nástroji, poslech úryvku skladbičky

4.7. Březen

Seznámení s třídobým taktem, ostinátní rytmická figura.

Zpěv

Opakované písně

- „hra na ukazovanou“
- „štafeta“ – zpívá jeden za druhým
- zpěv na citoslovce ...
- zpěv se změnami dynamiky, tempa,
- sólový zpěv
- „hra na ztracenou melodii“

Výběr písně – zůstaneme u písní v rozsahu 6-ti tónů

Měla babka

Měla babka čtyři jabka a dědoušek jen dvě, dej mi babko jedno jabko, budeme mít stejně.

Měl dědoušek měl kožíšek a babička jupku, pojď dědoušku na mazurka, já si s tebou dupnu.

Hudebně pohybová výchova

Měla babka – taneční hra mazurka

Děti stojí ve dvojicích za sebou, drží se za ruce ve skrčeném upažení, mohou v kruhu i jednotlivé dvojice samostatně.

Měla babka – houpavý úkrok vlevo, *čtyři jabka* – houpavý úkrok vlevo, *a dědoušek* – houpavý úkrok vpravo, *jen dvě* – houpavý úkrok vpravo, *dej mi babko* – krokem vlevo se natočí přední dítě vzad, zvedá svou pravou ruku vzhůru, zadní dítě také zvedá pravou ruku a tím vytvoří „okýnko“, *jedno jabko* – to samé na druhou stranu, *budeme mít stejně* – zadní dítě zvedne pravou ruku a přední dítě se otočí pod ní dokola.

Složitější variace – dvojice stojí v kruhu bokem, na poslední verš - zadní dítě zvedne pravou ruku, pootočí od ní přední dítě čelem k sobě a současně ho vede za sebe a pustí. Přední dítě postoupí vzad k dalšímu dítěti a postaví se s ním do základního mazurkového postavení.

Hra na tělo – třídobý takt

- přidáme na 1.dobu – tlesknutí, na 2.-3.dobu podup – hra na ozvěnu, hra na řetěz
- ostinátní figura – jeden, později dva modely – z prvního taktu písňe
  - model zkusíme přidat k základním rytmům
  - zkusíme na již osvojených písňích
  - hra na řetěz, ozvěnu
  - rytmické hry – třídobý takt, odlišení první doby

Instrumentální hra

- místo hry na tělo přidáme rytmické nástroje – část dětí, prostřídáme je všechny
- přidáme hru ostinátní figury
- přidáme hru na zvonkohru – na 1 tónu – 1. dobu v taktu
- necháme děti tvořit vlastní orchestr

Hudební poslech

- doporučuji při taneční hře mazurka pustit písň z CD, nedoporučuji zpěv dětí
- když se děti mazurku naučí, písň hraje paní učitelka
- dáme dětem poslechnout orchestrální skladbičku – úryvek
- zkusíme děti natočit, aby si měly možnost poslechnout své hudební výtvořy, nebo můžeme využít nějakého vystoupení
- seznámení s dechovými nástroji, poslech ukázk

4.8. Duben

Zpěv

opakované písně

- „hra na ukazovanou“
- „štafeta“ – zpívá jeden za druhým
- zpěv na citoslovce ...
- zpěv se změnami dynamiky, tempa,
- sólový zpěv
- „hra na ztracenou melodii“

Výběr písně – písně v rozsahu 6-7 tónů

Já husárek malý

Já husárek malý, boty roztrhaný, já na vojnu nepojedu, až budu mít nový.

Tatíček to slyšel, hned z komůrky vyšel, boty mi dal udělati, já na vojnu musel.

Já husarka malá, mezi husarama, husarů je na tisíce a já jenom sama.

Kdyby bylo ještě, těch husarů dvě stě, já bych se jim postavila jako švarné děvče.

Adámku náš

Adámku náš, copak děláš? Děti jdou do školy, tys ještě v posteli, na nic nedbáš, na nic nedbáš.

Adámek vstal, boty hledal, Nevěděl kam boty, kabátek, kalhoty, včera si dal, včera si dal.

Kalamajka mik mik mik

Kalamajka mik, mik, mik, oženil se kominík, vzal si ženu Elišku, v roztrhaném kožíšku.

Kalamajka pěkná věc, když je zima, šup na pec, když je teplo, šup dolů, kalamajku tancujů.

Hudebně pohybová výchova

Adámku náš – procvičení třídobého taktu,

1. doba – poskok, 2.-3. doba – poskok na místě

1. doba – úkrok do strany, 2.-3. doba – přísun a přešlap

– vymyslíme si další modely s odlišenou (zdůrazněnou) 1. dobou

Já husárek malý, Kalamajka mik mik mik – aplikujeme již probrané modely z minulých hodin

– můžeme přidat doprovodné pohyby k písničkám

- hra rytmického ostinata – 2 modely, rozdělíme děti do dvou skupin
- přidáme i naučené modely – rytmus, metrum
- tvoříme orchestr

Instrumentální hra

– doprovod písniček na rytmické nástroje – přidáváme nové modely, rytmus, metrum, ostinátní figury....

Rytmické hry – ozvěna, řetěz, hra do pomlky – vznik jednoduchých rytmických partitur

Hudební poslech

– seznámení s další skupinou nástrojů – bicí

– hudební ukázka hudebního nástroje

- reprodukce naučené písničky na CD
- hudební hádanky – rytmické, melodické

4.9. Květen

Zpěv

Výběr písně v rozsahu 7-8 tónů – do oktávy – jen v případě zvládnutí předchozích pěveckých požadavků, jinak zůstat na předchozí úrovni.

– opakovat a upevňovat písničky, využívat při tom všechny předchozí hry ....

Vyletěla holubička (8 tónů)

Vyletěla holubička ze skály, ze skály,
probudila modré oči ze spaní, probudila modré oči ze spaní.

Kdyby byly modré oči nespaly, nespaly,
byly by tu holubičku dostaly, byly by tu holubičku dostaly.

Nebyla to holubička, byl to pták, byl to pták,
když mě nechceš můj holečku, nechej tak, když mě nechceš můj holečku, nechej tak.

Když mě nechceš milovati, nechtěj si, nechtěj si,
bude si mě namlouvati hodnější, bude si mě namlouvati hodnější.

Hudebně pohybová výchova

- vracíme se k předchozím úkolům
- hra na tělo
- hra na ozvěnu
- hra na řetěz
- zpěv jednoduchých písní s hrou na tělo
- měníme tempo – děti reagují pohybem
- dynamika - výraz

Instrumentální hra

- upevňujeme rytmus hrou na rytmické nástroje, můžeme přidat i melodické – zvonkohru, hra na 1. tónu, dudácká kvinta
- paní učitelka se může přidat k dětem hrou na sólový nástroj (jiný než klavír–kytaru, housle, flétnu)
- doprovázíme písničky

Hudební poslech

- seznámíme děti s další skupinou nástrojů
- pustíme jim ukázkou skladbičky – úryvek
- natáčíme děti při jejich reprodukci, můžeme zpětně hodnotit

Další písně s rozsahem 8 tónů – intonačně složitější

Já do lesa nepojedu

Já mám koně

Komáři se ženili

Vdávalo se motovidlo

4.10. Červen

Výběr písně – neučíme už děti žádnou novou písničku, snažíme se opakovat dosud naučené

– u písniček můžeme přidat sloky

– průběžně kontrolujeme intonační čistotu, artikulaci a tvoření tónů

– děti mají možnost se více soustředit na doprovodné aktivity – pohyb (tanec), rytmický doprovod

– pohybová improvizace

– podle úrovně skupiny můžeme vyzkoušet, zda děti udrží dvojhlas – u písní, kde je možný ho zpívat v lidové tercii

– můžeme zkusit písně s rozdělením dětí –dle počtu a příležitosti

– 1. zpívají, 2. pohybují se (tančí), 3. doprovází

– zkusíme i sólový zpěv, ostatní doprovází či jsou posluchači

- hra na koncert

- realizace koncertu pro rodiče, pro ostatní děti....

Závěr

Podmínky pro podporu nadaných dětí předškolního věku jsou postaveny zejména na osobnosti a přístupu učitelů. Instrukce ZUŠ a MŠ jsou vysoce diferenciované. Jednak z pohledu školské legislativy, která jim předepisuje určité postupy a metody výuky a zároveň je omezuje finanční a časovou dotací na řešení srovnatelných výchovně vzdělávacích problémů. Také z pohledu pedagogické tradice, která velkou měrou utváří i současnou podobu našeho školství. Tradice se může stávat pro své instituce i přítěží. Za takovou negativní tradici v ZUŠ považuji např. přetrvávající metody výuky drilem. Za zamyšlení stojí rovněž fakt, že jsou při výuce používány zejm. díla klasiků vážné hudby a opomíjí se ostatní žánry (country, jazz, blues...).

Rovněž diagnostika a samotné pojmy související s nadáním jsou nevyhraněné a výrazně se liší i v odborné literatuře. Proto samotné definování problematiky se utváří mnohdy v prostoru domněnek, úvah a spekulací.

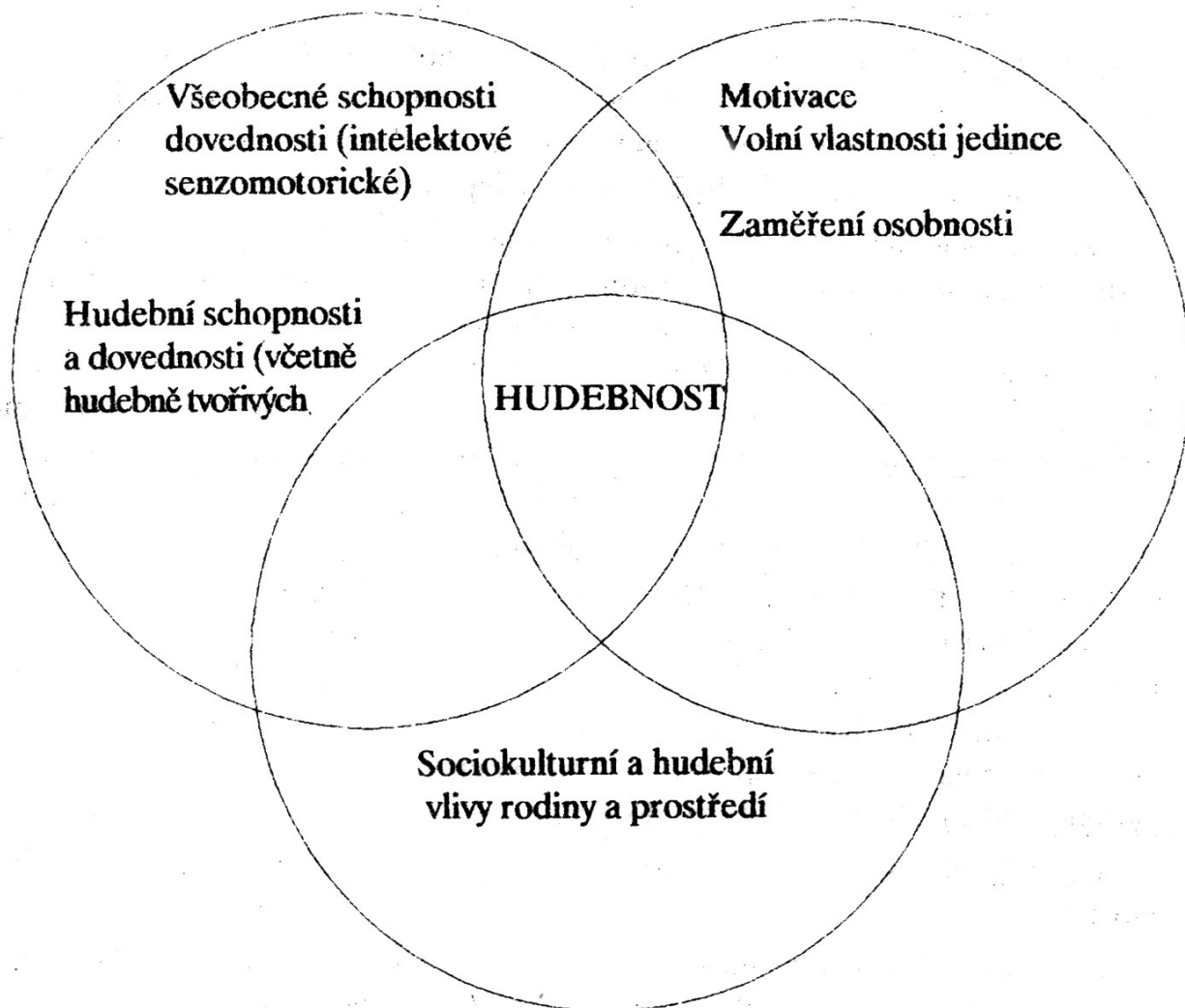
Výzkum pomohl ověřit několik důležitých otázek vztahujících se ke srovnání postupů a metod práce obou institucí. Zároveň umožnil podložit důvody jejich diferenciací. Ukázal také na postupně se měnící podmínky některých ZUŠ, které zkvalitňují služby pro předškolní děti.

Ve své práci jsem dospěla k závěru, že není v silách ani jedné z institucí jakkoli suplovat specifika práce té druhé. Ostatně jejich cílem by měla být naopak vzájemná spolupráce a pomoc v oblastech, pro které nejsou vybaveny. Tato spolupráce by měla přinést užitek zejména pak talentovaným dětem, kterým jednostranné využívání možností pouze jedné z institucí může spíše v rozvoji talentu bránit.

Použitá literatura:

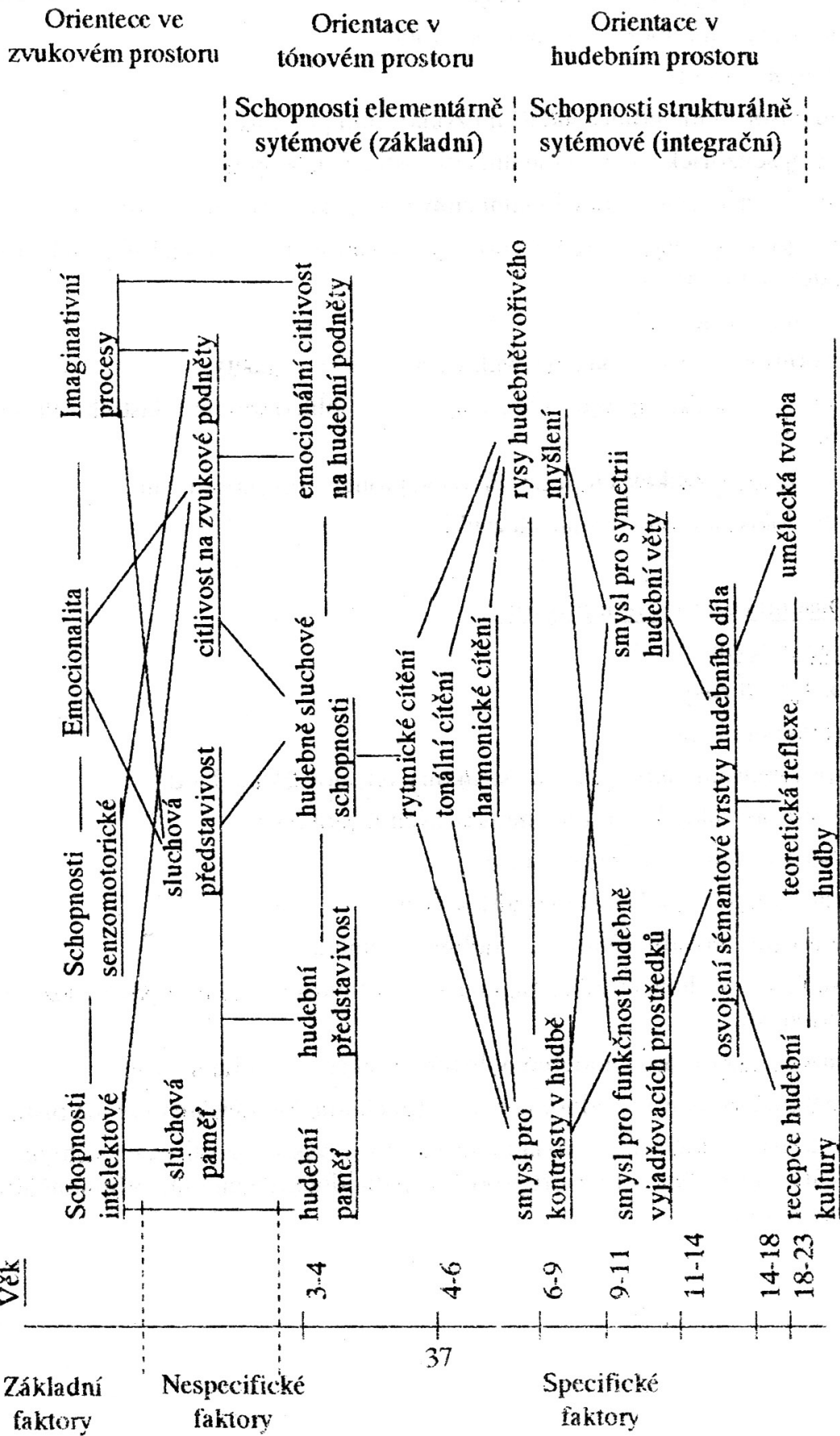
- Beilová V.** *Barevné cinkání*, Music Cheb, 1997, 2.vydání
- Borová M.**, *Příprava nadaných dětí předškolního věku ke klavírní hře* – Panton, Praha 1973
- Dvořáková H.**, *Pohybové činnosti pro předškolní vzdělávání*, Raabe, Praha 2006
- Fořtík V., Fořtíková J.**, *Nadané dítě a rozvoj jeho schopností*, Portál, 2007, Praha
- Hanšpachová J.**, *Hry pro maminky s dětmi*, Portál, Praha 2006
- Holas M.**, *Psychologie hudby v profesionální hudební výchově*, AMU Praha, H&H Jinočany, 1991
- Jasanová N.**, *Hudba, pohyb, kresba, slovo*, Svojtka a Vašut, 1990, Zlín
- Kulhánková E.**, *Taneční hry s písničkami*, Portál, Praha 2006
- Landau E.**, *Odvaha k nadání*, Akropolis s.r.o., Praha, 2007
- Linhart R., Umáčený I.** – *Tancovala žížala*, Albatros, Praha 2003
- Lišková M.**, *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*, nakladatelství Raabe, Praha, 2006
- Malým zpěváčkům – Zpěvník pro mateřské školy**, SPN Praha, 1988
- Mertin V., Gillernová I.**, *Psychologie pro učitelky mateřské školy*, Portál, Praha 2003
- Nachmuleová E.**, *Metodický list pro učitele PPHV na LŠU*
- Přípravná hudební výchova: metodická příručka pro učitele LŠU** – Výzkumný ústav pedagogický, Praha, 1980
- RVP PV**, Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2004
- Sedlák F.**, *Psychologie hudebních činností a dovedností*, Supraphon, Praha 1989
- Tichá A., Raková M.**, *Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími*, Portál, Praha 2007
- www.yamaha.cz**

Základní komponenty hudebnosti

Hudebnost v sobě integruje jak schopnosti emocionálního prožitku při vnímání hudby, které stimulují rozvoj hudebních zájmů a potřeb jedince, tak i schopnosti samostatného učení a tvořivého osvojování hudby, jež mají vliv na formování jeho hudebního vkusu a podílejí se na rozvoji speciálních (hudebních) a hudebně tvořivých schopností. Rozvoj těchto schopností realizovaných při jednotlivých hudebních činnostech pak účinně strukturuje i rozvoj hudebních zájmů a potřeb člověka.

Rámcová struktura hudebních schopností

Vyhodnocení dotazníků pro MŠ 1

kódovací tabulka:				
číslo ot.	ozn.	jméno	kód	
ot. č. 0	o0	učitelky v mateřských školách	ano ne	1 2
ot. č. 1	o1	jaké je Vaše pedagogické vzdělání	žádné středoškolské vysokoškolské	1 2 3
ot. č. 2	o2	Jaké je Vaše hudební vzdělání	žádné absolvent ZUŠ středoškolské se zaměř. vysokoškolské se zaměř.	1 2 3 4
ot. č. 3	o3	Jaké hud.nástroje ovládáte	jiné klavír house kytara flétna	1 2 3 4
ot. č. 4	o4	Nástroje užívané při práci v MŠ	jiné klavír house kytara flétna orffův instrumentář	1 2 3 4 5
ot. č. 5	o5	čas týdně věnovaný hudebním aktivitám	jiné žádné méně než hodina do 3 hodin do 5ti hodin do 10ti hodin více než 10 hodin	1 2 3 4 5
ot. č. 6	o6	Jaké druhy hudeb.aktivit využíváte v práci	zpěv pohyb poslech instrumentální hra tanec jiné	1 2 3 4 5 6
ot. č. 7	o7	Jaké je hudebně materiální vybavení třídy	špatné spíše špatné spíše dobré dobré	1 2 3 4
ot. č. 8	o8	Jaké je hudebně materiální vybavení třídy	klavír kytara flétna orffův instrumentář děti vyrobené nástroje literatura nosiče CD jiné	1 2 3 4 5 6 7 8
ot. č. 9	o9	využívané pomůcky při hudeb.pohyb.aktiv.	sólové nástroje doprovodné nástroje improvizované nástř. jiné	1 2 3 4
ot. č. 10	o10	Kolik dětí se projevuje hudebně nadaných	žádné do 5ti dětí do 10ti dětí nad 10 dětí většina	1 2 3 4 5
ot. č. 11	o11	jak se projevuje nadání pro hudbu dětí		
ot. č. 12	o12	zjišťují se hudební doved.individuálně	ano ne	1 2
ot. č. 13	o13	Jakým způsobem		
ot. č. 14	o14	Kolik dětí navštěvuje ZUŠ	žádné 1 dítě 2 děti do 5ti nad 5	1 2 3 4 5
ot. č. 15	o15	jakou formu hudební výuky v ZUŠ navštěvují	skupinovou individuální jinou	1 2 3
ot. č. 16	o16	Jak často vystupují děti na veřejnosti	1x měsíčně 1x za půl roku 1 x za rok nikdy	1 2 3 4
ot. č. 17	o17	Vyžadují děti sami hudebně pohyb. Činnosti	zřídka občas častěji hodně často většinou	1 2 3 4 5
ot. č. 18	o18	Účastní se děti HP aktivit bez větších výhrad	zřídka občas	1 2

Vyhodnocení dotazníků pro MŠ 2

číslo dotaz.	o0	o1	o2	o3	o4	o5	o6	o7	o8	o9	o10	o11	o12	o13	o14	o15	o16	o17	o18
1	1	2	2	3,4	4,5	2	1,2,3,4,5	3	1,2,3,4,7	2	2		2		1	0	2	5	5
2	1	2	3	1	1	5	1,2,3,4,5	4	1,4,5,6,7	2,3	2		1		3	2	1	4	4
3	1	3	2	0	1,5	2	1,2,3,5	2	1,4,6,7	0	2		1		5	2	2	3	4
4	1	3	2	4,5	1,4,5,6	3	1,2,3,4,5	4	1,3,4,5,6,7	1,2,3	4		1		4	1	2	5	5
5	1	2	1	4	4,5	3	1,2,3,4,5	3	1,3,4,5,7	1,2,3	2		2		4	1	2	4	5
6	1	2	2	1	1,5	2	1,2,3,4,5	3	1,2,4,5,7	2,3	2		2		1	0	2	4	4
7	1	2	1	4	5	3	1,2,3,4,5	3	1,2,3,4,5,6,7	2,3	2		2		4	1	2	4	4
8	1	2	2	1,3,4	1,3,5	3	1,2,3,4,5	3	1,2,4,6,7,8	1,2,3,4	2		1		4	1	2	4	4
9	1	2	2	1	1	2	1,2,3,4,5	3	1,4,5,6,7	1,2,3	2		1		1	0	2	4	4
10	1	2	2	1,4	1,4,5	3	1,2,3,4,5	3	1,2,3,4,5,6,7	1,2,3	2		1		1	0	2	4	3
11	1	2	2	3,4	3,5	2	1,2,3,4,5	3	1,2,4,5,7	2,3	1		1		0	0	2	2	4
12	1	2	1,5	1,3,4,5	1,3,6	3	1,2,3,5	3	1,4,5,6,7,8	2	2		2		1	0	2	4	4
13	1	3	1	1,4	1,5	3	1,2,3,4,5	2	1,4,7	2,3,4	2		1		5	1,2	2	3	3
14	1	2	1	5	5,6	2	1,2,3,5	2	4,5,6,7,8	3	2		2		2	2	3	4	4
15	1	2	2,3	1,3,4	0	0	0	3	1,2,3,4,5,6,7,8	1,2,3,4	2		1		1	0	2	3	5
16	1	2	3	1,3,4	1	2	1,2,5	2	1,4,5,7	2,3	2		1		4	1	2	2	3
17	1	2	1	1,3,4	1,4,5	2	1,2,3,4,5	2	1,3,7	1,2,3,4	2		1		0	0	2	5	5
18	1	2	2	1,3,4	1,3,4,5	4	1,2,3,4,5	3	1,2,3,4,5,6,7	2,3	2		1		3	1	2	4	5
19	1	2	3	1	1,5	1	1,2,3,4,5	4	1,4,6,7	1,3	0		2		1	0	2	4	5
20	1	2	3	3	5	1	1,2,3,4,5	4	1,3,4,6,7	1,2,3	0		2		1	0	2	4	5
21	1	2	2	1,6	1,4,5	1	1,2,3,4,5	4	1,3,4,6,7	1,2,3	0		2		1	0	2	4	5
22	1	2	3	1	1,4,5	4	1,2,3,4,5	4	1,3,4,5,6,7	1,2,3	2		2		1	0	2	5	5
23	1	2	5	1	1	2	1,2,3,4,5	4	1,2,3,4,6,7,8	1,2,3	2		1		1	0	2	2	4
24	1	2	2	1,4	1,4,5	3	1,2,3,4,5	4	1,3,4,6,7	2	2		2		1	0	2	4	5
25	1	2	3	4	5	3	1,2,4,5	4	1,3,4,6,7,8	1,2	3		2		1	0	2	4	4
26	1	2	2	1	1,5,6	3	1,2,3,4,5,6	4	1,4,5,6,7,8	1,2,3	0		1		0	0	2	4	5
27	1	2	3	1	1,5	2	1,2,3,4,5	4	1,3,4,5,6,7	2,3	4		2		0	0	2	5	5
28	1	2	3	1	1,5	2	1,2,3,4,5	4	1,3,4,5,6,7	2,3	4		2		0	0	2	5	5
29	1	2	1	1,3,4	1,3,4,5	2	1,2,3,4,5	3	1,2,3,4,5,6,7	1,2,3	2		2		1	0	3	4	4
30	1	2,3	5	1	1,5,6	0	1,2,3,4,5,6	4	1,2,3,4,5,6,7,8	1,2,3,4	0		2		1	0	2	5	5
31	1	2	3	3,4	1,3,4,5	0	1,2,3,4,5	3	1,2,3,4,5,6,7	1,2,3,4	0		2		1	0	2	5	5
32	1	2	2	3,4,5	3,4,5,6	3	1,2,3,4,5	3	2,3,4,7,8	2,3	4		2		1	0	2	4	4
33	1	2	3	1,3,4	1,4,5,6	2	1,2,3,4,5,6	3	1,3,4,5,6,7,8	1,2,3,4	2		2		3	1,2	2	4	4
34	1	2	3	3,4	3,4,5	3	1,2,3,4,5	3	1,2,3,4,6,7	1,2,3	3		1		1	0	1	5	5
35	1	2	2,3	3	3,5	2	1,2,3,4,5	4	1,2,4,6,7	1,2	3		1		1	0	2	4	4
36	1	2	2	1,3	1,3,5	2	1,2,3,4,5	4	1,2,4,5,6,7,8	1,2,3	3		1		2	2	2	4	5
37	1	1	1	4	4,6	2	1,2,3,4,5	3	1,3,6,8	2	2		1		3	1	2	4	5
38	1	3	1	1	1,6	2	1,2,3,5	3	1,4,6,7	2	2		1		3	1	2	3	2
39	1	2	3	4	5	2	1,2	4	1,3,4,5,7	2,3	2		1		4	1	2	2	4
40	1	2	1	1	1	3	1,2,3,4,5	4	1,3,4,5,6,7	1,2,3	2		1		4	1	2	4	0
41	1	2	3	1	1,5	2	1,2,4	3	1,2,3,4,6,7	2	1		2		4	1	3	3	3
42	1	2	3	1,4	1,4,5	2	1,2,3,4,5	3	1,3,4,5,6,7	3	2		2		3	1	3	4	4
43	1	2	1	1	1,5	3	1,2,3,5	3	1,2,3,4,5,6,7	2,3	3		2		1	0	2	4	5
44	1	2	2	1,4	1,4,5	3	1,2,3,5	3	1,3,4,5,7	2	3		1		3	2	2	3	4
45	1	1	1	3	3,4	2	1,2,3,4,5	3	1,2,3,4,6,7	1,2,3	2		2		4	1	2	3	3
46	1	2	2	1,4,5	1,4,5,6	2	1,2,3,4,5	2	1,4,5,6,7	1,2,3	2		1		4	2	1	3	5
47	1	2	2	3	3,5	3	1,2,4	3	1,2,3,4,7	2,3	3		2		1	0	2	4	4
48	1	2	2	1,3,4	1,3,4,5	2	1,2,3,4,5	3	1,2,3,4,6,7	2	2		1		4	1,2	3	4	5
49	1	2	3	1,3,4	1,3,4,5	2	1,2,3,4,5	3	1,2,3,4,5,6,7,8	1,2,3	2		2		3	2	2	2	4
50	1	1	1	1	1,5	2	1,2,3,4,5	3	1,3,4,5,6,7	2,3	2		1		0	0	0	2	2
51	1	2	0	4	4,5	2	1,2,3,4,5	3	2,3,4,6,7	1,2	2		1		1	0	3	4	4
52	1	2	2	2,3,4	1,2,3,4,5	3	1,2,3,4,5	3	1,3,4,5,6,7	1,2,3	2		1		1	0	0	4	5
53	1	2	1	0	1,4,5	2	1,2,3,4,5	3	1,3,4,5,6,7,8	2,3	3		2		4	1	2	2	2
54	1	2	3	4	4,5,6	4	1,2,3,4,5	3	3,4,7,8	1,2,3	3		2		4	1,2	2	2	4

Vyhodnocení dotazníků pro MŠ 3

		Mateřské školy							
o0	rozdáno	navraceno							
celkem	70	54							
70=100%		77,14							
o1	žádné (1)	středoškolské (2)	vysokoškolské (3)	neodpovědělo (0)					
celkem	3	47	5	0					
55=100%	5,45	85,46	9,09						
o2	žádné (1)	absolvent ZUŠ (2)	SŠ se zaměř.(3)	VŠ se zaměř.(4)	jiné (5)	neodpovědělo(0)			
celkem	14	21	18	0	3	1			
56=100%	25	37,5	32,14	0	5,36				
o3	klavír (1)	house (2)	kytara (3)	flétna (4)	jiné (5)	neodpovědělo(0)			
celkem	33	1	21	30	5	2			
52=100%	63,46	1,92	40,38	57,69	9,62				
o4	klavír (1)	house (2)	kytara (3)	flétna (4)	orch. instrum. (5)	jiné (6)	žádné (7)	neodpovědělo(0)	
celkem	37	1	15	25	42	11	0	1	
53=100%	69,81	1,89	28,3	47,17	79,25	20,75	0		
%									
o5	méně než 1 hod.(1)	do 3 hodin (2)	do 5ti hodin (3)	do 10ti hodin (4)	více než 10 hod(5)	neodpovědělo (0)			
celkem	3	27	17	3	1	3			
51=100%	5,88	52,94	33,33	5,88	1,96				
%									
o6	zpěv (1)	pohyb (2)	poslech (3)	instrum.hra (4)	tanec (5)	jiné (6)	neodpovědělo(0)		
celkem	53	53	48	44	50	3	1		
53=100%	100%	100%	90,57	83,02	94,34	56,6			
%									
o7	špatné (1)	spíše špatné (2)	spíše dobré (3)	dobré (4)	neodpovědělo (0)				
celkem	0	6	31	17	0				
54=100%	0	11,11	57,41	31,48	0				
%									
o8	klavír (1)	kytara (2)	flétna (3)	orch. instrum. (4)	dětní vyrobené(5)	literatura (6)	nosiče CD (7)	jiné (8)	neodpovědělo (0)
celkem	50	21	38	52	32	42	53	15	0
54=100%	92,59	38,89	70,37	96,3	59,26	77,78	98,15	27,78	
%									
o9	sólové nástroje(1)	doprovodné nástř.(2)	improviz. nástroje(3)	jiné (4)	neodpovědělo (0)				
celkem	28	50	42	7	1				
53=100%	52,83	94,34	79,25	13,21					
%									
o10	žádné (1)	do 5ti dětí (2)	do 10ti dětí (3)	nad 10 dětí (4)	většina	neodpovědělo			
celkem	2	33	9	4	0	6			
48=100%	4,17	68,75	18,75	8,33					
%									
o11	odpovědělo slovně	neodpovědělo							
celkem									
o12	ano (1)	ne (2)	neodpovědělo(0)						
celkem	27	27	0						
54=100%	50	50	0						
%									
o13	odpovědělo slovně	neodpovědělo							
celkem									
%									
o14	žádné (1)	1 dítě (2)	2 děti (3)	do 5ti dětí (4)	nad 5 dětí (5)	neodpovědělo (0)			
celkem	23	2	8	13	2	6			
48=100%	47,91	4,17	16,67	27,08	4,17				
%									
o15	skupinovou (1)	individuální (2)	jinou (3)	nevědělo	neodpovědělo (0)				
celkem	18	11	0	23	6				
52=100%	34,6	21,2	0	44,2					
%									
o16	1X měsíčně (1)	1x za půl roku (2)	1x za rok (3)	nikdy (4)	neodpovědělo (0)				
celkem	3	43	6	0	2				
52=100%	5,77	82,69	11,54	0					
%									
o17	zřídka (1)	občas (2)	častěji (3)	hodně často (4)	většinou (5)	neodpovědělo (0)			
celkem	0	8	8	29	9	0			
54=100%	0	14,81	14,81	53,7	16,67	0			
%									
o18	zřídka (1)	občas (2)	častěji (3)	hodně často (4)	většinou (5)	neodpovědělo (0)			
celkem	0	3	5	22	23	1			
53=100%	0	5,66	9,43	41,51	43,4				

Vyhodnocení dotazníků pro ZUŠ 1

kódovací tabulka: číslo ot.	ozn.	jméno	kód	
ot. č. 0	o0	Učitelky v ZUŠ	ano	1
			ne	2
ot. č. 1	o1	jaké je Vaše pedagogické vzdělání	žádné	1
			středoškolské se zaměř.	2
			vyšší odborné se zaměř.	3
			vysokoškolské se zaměř.	4
			jiné	5
		zaměření pro	MŠ	6
			1. stupeň ZŠ	7
			2. stupeň ZŠ	8
			3. stupeň (střední školy)	9
			ZUŠ	10
			jiné	11
ot. č. 2	o2	Jaké je Vaše hudební vzdělání	žádné	1
			absolvent ZUŠ	2
			SŠ se zaměř. - konzerv.	3
			VOŠ se zaměř.-konzerv.	4
			VŠ se zaměřením	5
			jiné	6
ot. č. 3	o3	Jaké hud.nástroje ovládáte	klavír	1
			housle	2
			kytara	3
			flétna	4
			jiné	5
ot. č. 4	o4	Nástroje užívané při práci	klavír	1
			housle	2
			kytara	3
			flétna	4
			orffův instrumentář	5
			jiné	6
			žádné	7
ot. č. 5	o5	pracujete s předškolními dětmi	individuálně-nástroj	1
			ve skupině (2-3dětí)	2
			kolektivně (PPHV)	3
ot. č. 6	o6	čas věnovaný předškol.dětem týdně	méně než hodina	1
			1 hodina	2
			2 hodiny	3
			3 hodiny	4
			4 hodiny	5
			5 hodin	6
		skupinové výuky	méně než 1 hodina	7
			1 hodina	8
			2 hodiny	9
			3 hodiny	10
			4 hodiny	11
			5 hodin	12
		kolektivní výuky	méně než 1 hodina	13
			1 hodina	14
			2 hodiny	15
			3 hodiny	16
			4 hodiny	17
			5 hodin	18
ot. č. 7	o7	využívané druhy hudebních aktivit	zpěv	1
			pohyb	2
			poslech	3
			instrumentální hra	4
			tanec	5
			hra na nástroj	6
			jiné	7
ot. č. 8	o8	jaké je hudebně materiální vybavení třídy	špatné	1
			spíše špatné	2
			spíše dobré	3
			dobré	4
ot. č. 9	o9	jaké je hudebně materiální vybavení třídy	klavír	1
			kytara	2
			flétna	3
			housle	4
			orffův instrumentář	5
			dětmí vyrobené nástr.	6
			literatura	7
			nosiče CD	8
			jiné	9
ot. č. 10	o10	využívané pomůcky při hudeb.pohyb.aktiv.	sólové nástroje	1
			doprovodné nástroje	2
			improvizované nástroje	3
			jiné	4
ot. č. 11	o11	přijímají se předškol.děti na základě zkoušek	ano	1
			ne	2
ot. č. 12	o12	přijímají se všechny předšk.děti co se hlásí	ano	1
			ne	2
ot. č. 13	o13	vyhledáváte předškolní děti k výuce	ano	1
			ne	2
ot. č. 14	o14	jakým způsobem se projevuje nadání hudeb.		
ot. č. 15	o15	jištějí se hudební dovednosti dětí individuálně	ano	1
			ne	2
ot. č. 16	o16	jakým způsobem		
ot. č. 17	o17	jak často vystupují předšk.děti na veřejnosti	1x měsíčně	1
			1x za půl roku	2
			1x za rok	3
			nikdy	4
ot.č. 18	o18	účastní se děti HP aktivit bez větších výhrad	zřídka	1
			občas	2
			častěji	3
			hodně často	4
			většinou	5

Vyhodnocení dotazníků pro ZUŠ 2

číslo dotaz.	o0	o1	o2	o3	o4	o5	o6	o7	o8	o9	o10	o11	o12	o13	o14	o15	o16	o17	o18
1	1	3, 10	4	1,2	1,2	1	2	1,2,3,6	3	1,4	1,2	1	1	1		1		2	5
2	1	3, 10	4	1,5	1,6	1	2	1,2,3,6	4	1,8,9	4	1	2	1		1		1	0
3	1	3, 10	4	1,4,5	1,4,6	1	1	6	3	1,3,7	1	1	2	2		1		2	4
4	1	3, 10	4	1	1,5	1,2,3	1,7, 14	1,2,3,4	4	1,5,7,8	1	1	2	2		1		2	0
5	1	3, 10	4	1	1,5	1	2	3,6	4	1,7,8,9	1	1	2	1		1		2	0
6	1	3,5,10,11	4,6	1,5	1,6	1	1	1,4,6	3	1,7,9	1,2	2	2	2		1		3	0
7	1	4, 10	5	1	1	1	1	6	3	1	1	2	1	2		1		2	4
8	1	4,7,8	5	1	1,5	3	14	1,2,3,4,6	3	1,5,7,8,9	1,2	2	1	1		1		2	5
9	1	3,4,9, 10	4,5	1	1	1,2	2,8	1,2,6	3	1,7	1	2	1	2		1		3	4
10	1	3, 10	4	1,2,4	1,2,4,5	1,2,3	1,8,15	1,2,3,6	3	1,3,4,5,7,8	1,2	1	1	1		1		2	5
11	1	3, 10	4	1	1	1,2	1,8	1,6	4	1,7	1	1	2	1		1		2	5
12	1	3, 10	4	1,2	0	1	2	1,2,4,5,6	3	1,4	1,2	0	1	2		1		2	5
13	1	3, 10	4	4	1,4	1,2	2,8	1,2,3,6	3	1,3	1	2	2	2		1		2	5
14	1	4,8	5	1,3,4	1,3,4,5	3	14	1,2,3,4	3	1,2,3,5,7,8	1,2	1	2	2		1		2	5
15	1	4, 10	4,5	1,2	1,2	1,2,3	2,8,15	1,2,3,4,5,6	4	1,4,7,8	1,2	1	2	1		1		1	5
16	1	3, 10	4	1,2	1,2	1,3	2,14	1,2,3,4,5,6	4	1,2,3,4,5,7,8	2,1	1	2	1		1		2	5
17	1	4,9, 10	4	1,4,5	1,4,5	1	5	1,3,6	3	1	0	2	1	2		0		2	2
18	1	2,6	2	1,4	1,5	3	16	1,2,3,4,6	4	1,2,3,5,7,8	2,3	1	2	1		1		1	5
19	1	3,1	4	5	5,6	2,3	8,14	1,2,6	2	5,7	1	1	2	1		1		2	4

Vyhodnocení dotazníků pro ZUŠ 3

o0	rozdáno	vráceno											
celkem	35	19											
35=100%		54,28											
o1	žádné(1)	SŠ se zam.(2)	VOŠ se zam.(3)	VŠ se zam.(4)	jiné (5)	MŠ (6)	1.st. (7)	2.st.(8)	3.st.(9)	ZUŠ (10)	jiné (11)		
celkem	0	1	13	6	1	1	1	2	2	16	1		
19=100%	0	5,26	68,42	31,58	5,26	5,26	5,26	10,53	10,53	84,21	5,26		
o2	žádné (1)	absolv.ZUŠ (2)	SŠ se zam.(3)	VOŠ se zam.(4)	VŠ se zam.(5)	jiné (6)							
celkem	0	1	0	15	5	2							
19=100%	0	5,26	0	78,95	26,32	10,53							
o3	klavír (1)	housle (2)	kytara (3)	flétna (4)	jiné (5)								
celkem	17	5	1	6	5								
19=100%	89,47	26,32	5,26	31,58	26,32								
o4	klavír (1)	housle (2)	kytara (3)	flétna (4)	orffův instr.(5)	jiné (6)	žádné (7)						
celkem	17	4	1	5	8	4	0						
19=100%	89,47	21,05	5,26	26,32	42,11	21,05	0						
o5	individ.(1)	veskupině(2)	kolektivně (3)										
celkem	15	7	8										
19=100%	78,95	36,84	42,1										
o6 ind	do hodiny (1)	1hodina (2)	2 hodiny (3)	3 hodiny (4)	4 hodiny (5)	5 hodin (6)							
celkem	6	8	0	0	1	0							
15=100%	40	53,33	0	0	6,66	0							
o6sk	do hodiny (7)	1hodina (8)	2 hodiny (9)	3 hodiny (10)	4 hodiny (11)	5 hodin (12)							
celkem	1	6	0	0	0	0							
7=100%	14,29	85,71	0	0	0	0							
o6kol	do hodiny (13)	1hodina (14)	2 hodiny (15)	3 hodiny (16)	4 hodiny (17)	5 hodin (18)							
celkem	0	5	2	1	0	0							
8=100%	0	62,5	25	12,5	0	0							
o7	zpěv (1)	pohyb (2)	poslech (3)	instrum.hra (4)	tanec (5)	nástroj (6)	jiné (7)						
celkem	16	13	12	7	3	17	0						
19=100%	84,21	68,42	63,16	36,84	15,79	89,47	0						
o8	špatné (1)	spíše špatné(2)	spíše dobré (3)	dobré (4)									
celkem	0	1	11	7									
19=100%	0	5,26	57,89	36,84									
o9	klavír (1)	kytara (2)	flétna (3)	housle (4)	orffův instr.(5)	dětní vyr.(6)	literatura(7)	nosiče CD(8)	jiné (9)				
celkem	18	3	6	4	7	0	13	9	4				
19=100%	94,74	15,79	31,58	21,05	36,84	0	68,42	47,37	21,05				
o10	sólové n. (1)	doprovodné (2)	improvizov.(3)	jiné (4)									
celkem	16	9	1	1									
19=100%	84,21	47,37	5,26	5,26									
o11	ano (1)	ne (2)	neodpovědělo										
celkem	12	6	1										
18=100%	66,66	33,33											
o12	ano (1)	ne (2)											
celkem	7	12											
19=100%	36,84	63,16											
o13	ano (1)	ne (2)											
celkem	10	9											
19=100%	52,63	47,37											
o14	odpověď slovy	neodpovědělo											
celkem													
17=100%													
o15	ano (1)	ne (2)	neodpovědělo										
celkem	18	0	1										
18=100%	100	0	1										
o16	odpověď slovy	neodpovědělo											
celkem													
17=100%													
o17	1x měsíčně(1)	1x půl ročně(2)	1x za rok (3)	nikdy									
celkem	3	14	2	0									
19=100%	15,79	73,68	10,53	0									
o18	zřídka (1)	občas (2)	častěji (3)	hodně často (4)	většinou (5)								
celkem	0	1	0	4	14								
19=100%	0	5,26	0	21,05	73,68								